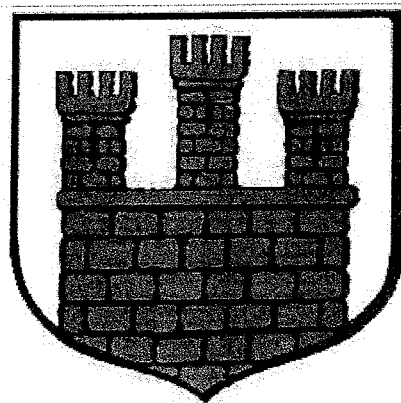

**Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXIII/150/2008
Rady Miejskiej w Wąchocku
z dnia 29 sierpnia 2008 r.**

**Program
usuwania wyrobów zawierających azbest
z terenu Miasta i Gminy Wąchock
na lata 2008-2032**

Opracowała:
Anna Gębura
Urząd Miasta i Gminy w Wąchocku

Sierpień 2008

SPIS TREŚCI

	Strona:
1. Wstęp	3
2. Założenia i dane wyjściowe do programu usuwania wyrobów zawierających azbest	4
3. Uwzględnienie programu usuwania wyrobów zawierających azbest jako istotnego elementu Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Wąchock	7
4. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	8
5. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest	25
6. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	28
7. Analiza aktualnego stanu użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	31
8. Przewidywane zmiany związane z gospodarką odpadami azbestowymi	33
9. Ustalenie celów i zadań	34
10. Ustalenie długoterminowego programu strategicznego	35
11. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest	38
11.1. Ustalenie krótkoterminowego planu działań	38
11.2. Analiza ekonomiczna planu	38
11.3. Wytyczne do programu edukacji społeczeństwa w zakresie usuwania wyrobów i gospodarki odpadami zawierającymi azbest	40
11.4. Analiza oddziaływania planu na środowisko	41
12. Wdrożenie programu	41
13. Sposób monitoringu i oceny wdrażania programu	41
14. Uwagi końcowe	42
15. Literatura i materiały źródłowe	44
16. Załączniki	44

1. WSTĘP

Azbest znany jest od kilku tysięcy lat. Przez azbest należy rozumieć grupę włóknistych krzemianów, naturalnych minerałów o budowie krystalicznej, tj.: azbest chryzotylowy - chryzotyl (azbest biały), azbest krokidolitowy - krokidolit (azbest niebieski), azbest amozytowy (gruenerytowy) – amozyt, azbest antofilitowy – antofilit, azbest termolitowy – termolit, azbest aktynolitowy – aktynolit.

Szerokie jego zastosowanie nastąpiło w okresie ostatnich 100 lat. Z uwagi na swoje niewątpliwe zalety, jak odporność na wysokie temperatury, na działanie mrozu, na działanie kwasów, elastyczność i dobre właściwości mechaniczne, małe przewodnictwo cieplne wykorzystywany był chętnie jako cenny surowiec również w Polsce. Azbest stosowany był w produkcji około 3000 wyrobów przemysłowych, lecz przede wszystkim do produkcji wyrobów budowlanych, szczególnie płyt dachowych i elewacyjnych, a także w mniejszych ilościach do produkcji rur, kształtek do kanałów wentylacyjnych, instalacyjnych i innych.

Produkcja płyt azbestowo cementowych na ziemiach polskich rozpoczęła się w 1907 roku i trwała do roku 1998. Na podstawie danych statystycznych dotyczących produkcji, importu i dystrybucji wyrobów azbestowo-cementowych oraz przyjętych średnich wskaźników ich zużycia określono, że na terytorium Polski w roku 2000 znajdowało się 15 466,5 tys. Mg wyrobów zawierających azbest, w tym 14.900 tys. Mg płyt azbestowo cementowych oraz 600 tys. Mg rur i innych wyrobów.

Od 14 maja 2002 r. obowiązuje w Polsce 30-letni Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. Dokument powstał w wyniku przyjęcia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rezolucji w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki z dnia 19 czerwca 1997 r. (M.P. z 1997 r. Nr 38, poz. 373) oraz ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.). Z uwagi na zagrożenie, jakie niesie za sobą wykorzystywanie wyrobów zawierających azbest, Program ten jest jednym z priorytetowych dla ochrony zdrowia i środowiska. Choć azbest dobrze zabezpieczony nie stanowi niebezpieczeństwa dla zdrowia, to uszkodzony może stać się przyczyną śmiertelnych chorób: pylicy azbestowej, raka płuc, międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej oraz innych zmian w płucach. Obecnie nie wiadomo jaka minimalna ilość pyłu azbestowego wywołuje choroby. Wiadomo jednak, że im więcej włókien azbestu wdychanych jest do układu oddechowego, tym większe ryzyko choroby. Oznacza to, że zachorować mogą nie tylko osoby, które miały długotrwały kontakt z azbestem w związku z wykonywaną pracą, ale i te, które oddychały powietrzem z włóknami azbestowymi przez krótki czas.

W dniu 4 marca 2008 r. został przyjęty przez Radę Ministrów Raport z realizacji w latach 2003 – 2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski. Uznając tempo realizacji Programu za zbyt wolne, Ministerstwo Gospodarki zaproponowało ustanowienie wieloletniego programu pod nazwą „Program oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008 – 2032”. Projekt, zawierający propozycje wielu nowych działań, resort zamierza poddać konsultacjom społecznym i międzyresortowym.

2. ZAŁOŻENIA I DANE WYJŚCIOWE DO PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Zgodnie z wytycznymi Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, prace związane z usuwaniem azbestu muszą zostać zakończone do dnia 31.12.2032 r. Program ten przewiduje:

- opracowywanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym;
- rozpowszechnianie informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- monitoring powietrza w szczególnie zagrożonych miejscach publicznych oraz oczyszczenie takich miejsc.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski nakłada na gminy następujące zadania:

1. Uwzględnienie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami.
2. Współpracę z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem.
3. Przygotowanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu.
4. Przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu”.

„Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata 2007 – 2011” szacuje, że na terenie województwa świętokrzyskiego ilość wyrobów zawierających azbest wynosi około 591 240 Mg.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy Wąchock oszacowano, że na terenie Gminy Wąchock znajduje się około 2992 Mg wyrobów zawierających azbest. Są to głównie pokrycia dachowe zbudowane z płyt cementowo – azbestowych, tzw. eternit.

Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego określa następujący plan unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest:

Lata	Rodzaj i zakres działań	Jednostka odpowiedzialna
2007-2019	Prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnych	Województwo, Powiaty, Gminy
2007-2019	Aktualizacja wojewódzkiej bazy dotyczącej wyrobów zawierających azbest	Wojewoda
2007-2019	Opracowanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w ramach planów gospodarki odpadami	Gminy, Powiaty
2007-2019	Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest	Gminy, Powiaty
2007-2019	Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest	Przedsiębiorcy

Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych jest ich składowanie. W woj. świętokrzyskim, składowisko odpadów niebezpiecznych przeznaczone do składowania wyrobów zawierających azbest, zlokalizowane jest w miejscowości Dobrów, gmina Tuczępy, powiat buski. Powierzchnia tego składowiska wynosi 7,26 ha, całkowita objętość - 175543m³.

Ogólnym założeniem Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Wąchock jest usunięcie każdego rodzaju wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy, a przez to wyeliminowanie szkodliwego wpływu i niebezpiecznych dla zdrowia skutków działania azbestu. Plan zakłada usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych stanowiących własność prywatną i obiektów użyteczności publicznej oraz likwidację „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest.

Realizacja Planu będzie procesem długofalowym ograniczonym możliwościami finansowymi zarówno samorządu jak i mieszkańców gminy.

Informacja ogólna o gminie i jej charakterystyka z punktu widzenia realizacji programu

Miasto i Gmina Wąchock położone są w północno-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, w sąsiedztwie miast Starachowice i Skarżysko-Kamienna. Obszar gminy charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu, bogactwem lasów, cieków wodnych, świata roślinnego i zwierzęcego.

Gmina, administracyjnie podzielona jest na pięć sołectw: Parszów, Marcinków, Rataje, Węglów i Wielka Wieś oraz miasto Wąchock będące siedzibą władz samorządowych. Powierzchnia gminy ogółem wynosi 8182 ha.

Liczba ludności wg. stanu na dzień 31.12.2007 r. w gminie Wąchock ogółem wynosiła 7150 osób (w tym w mieście 2840 osoby, w pozostałej części gminy 4310 osób).

Średnie zagęszczenie ludności w gminie Wąchock wynosi 87 osób na 1 kw² (w mieście – 177 osób na 1 km²).

Wg. danych Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach liczba osób bezrobotnych stan na dzień 31.12.2007 r. wynosiła 445 osób, w porównaniu do stanu na dzień 31.12.2006 r. nastąpił spadek o 195 osób. Stopa bezrobocia wg. stanu na dzień 31.12.2007 r. w powiecie starachowickim wynosiła 14,2 %.

Wg. danych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na dzień 31.12.2006 r.:

- na terenie Gminy Wąchock liczba podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w rejestrze REGON ogółem wynosiła 453, w tym 14 podmiotów w sektorze publicznym, 439 podmiotów w sektorze prywatnym (z czego 12 spółek handlowych, 29 spółek cywilnych, 2 spółdzielnie, 8 fundacji i stowarzyszeń, 382 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą),
- dochody własne gminy wyniosły 12381,9 tys. zł, wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca kształtowały się na poziomie poniżej 1700,0 zł.

Według podziału na regiony klimatyczne, gmina położona jest w regionie śląsko-małopolskim, w krainie Gór Świętokrzyskich. Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski J. Kondrackiego (1994 r.) rejon Wąchocka znajduje się w podprowincji Wyżyna Małopolska, makroregion Wyżyna Kielecka (342.3) i obejmuje mezoregiony Płaskowyż Suchedniowski (342.31) i Przedgórze Iłżeckie (342.33). Południową granicą Przedgórze

Łżeckiego jest dolina rzeki Kamiennej, która stanowi korytarz ekologiczny (sieć ECONET o znaczeniu międzynarodowym). Ponadto lokalnym korytarzem ekologicznym jest dolina rzeki Żarnówki. W północnej i wschodniej części gminy zlokalizowany jest kompleks Lasów Łżeckich, natomiast od południa kompleks Lasów Sieradowickich (Sieradowicki Park Krajobrazowy i jego otulina) będących częścią Puszczy Świętokrzyskiej.

Na terenie gminy znajdują się obszary objęte ochroną:

- Sieradowicki Park Krajobrazowy i jego otulina obejmująca miejscowości:
Rataje, Wielka Wieś, Parszów, Wąchock,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Kamiennej,
- Rezerwat przyrody „Wykus” położony w kompleksie leśnym gminy Wąchock i gminy Bodzentyn.

Utworzone są również pomniki przyrody ożywionej, którymi są pojedyncze drzewa oraz grupy drzew (dęby, sosny, lipy) oraz pomniki przyrody nieożywionej (skałka „Cygańska Kapa”, skałki „Biały Kamień”), odsłonięcia geologiczne na terenie m. Wąchock, stanowiska dokumentacyjne „ Nieczynny Kamieniołom” i Skałka szarych piaskowców” w m. Parszów ul. Górna, użytki ekologiczne (wąwóz „Rocław” w m. Wąchock, pięć bagien w m. Parszów).

Najcenniejsze zabytkowe obiekty z terenu gminy zostały wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Są to na terenie miasta Wąchock:

- zespół urbanistyczny śródmieście,
- Zespół klasztorny opactwa cystersów (z ok. 1179 r.) - zabytek o znaczeniu światowym, w skład którego wchodzi: kościół parafialny p.w. Św. Floriana, klasztor z kapitułarzem i refektarzem, dwa budynki bramne,
- kapliczka p.w. Jana Nepomucena, ul. Starachowicka,
- kaplica p.w. Św. Rocha,
- cmentarz parafialny przy ul. Św. Rocha,
- cmentarz żydowski, ul. Krzemienica,
- dom, ul. Starachowicka 43,
- dom nr 7 - nr rej. 341,
- zespół fabryczny (dom zarządcy, budynki fabryczne, urządzenia wodne z tamą i przepustami),
- zespół kaplicy p.w. Św. Jacka – Sina Woda

na terenie sołectwa Rataje:

- kaplica modrzewiowa p.w. Św. Zofii,
- park (ogród folwarczny),

na terenie sołectwa Wielka Wieś:

- spichlerz nr 80,

na terenie sołectwa Parszów:

- zespół dawnego zakładu wielkopieczowego (pozostałości budynku administracyjnego, układ wodny na rzece Żarnówce)

Na terenie gminy znajduje się również wiele miejsc upamiętniających ważne wydarzenia historyczne, tj.:

- Rezerwat leśny Wykus - uroczysko w Puszczy Świętokrzyskiej, gdzie stacjonowały w 1943 roku oddziały partyzanckie AK ugrupowań mjr Piwnika "Ponurego",

- Obóz Langiewicza (obelisk, tablica pamiątkowa i kapliczka) -miejsce obozu oddziału powstańczego 1863 r.
- Tablice pamiątkowe, na wschodniej stronie ogrodzenia Klasztoru Cystersów, poświęcone powstańcom 1863/64 r. i partyzantom AK,
- Muzeum Ojców Cystersów prezentujące zbiory wybitnego kolekcjonera ks. ppłk Walentego Ślusarczyka,
- Wąchock, Plac mjr "Ponurego" - Pomnik mjr Jana Piwnika,
- Wąchock, ul. Kościelna - Pomnik żołnierzy Józefa Piłsudskiego

Atrakcyjne położenie Gminy Wąchock sprzyja rozwojowi turystyki, dlatego wyznaczone są szlaki turystyczne i ścieżki dydaktyczne. Ponadto w mieście Wąchock, w bieżącym roku, zakończono budowę zbiornika małej retencji, który stanowił będzie dodatkową atrakcją dla mieszkańców i osób odwiedzających Wąchock.

Bogactwo przyrodnicze i historyczne gminy, stanowiące bazę dla rozwoju turystyki, powinno być czynnikiem mobilizującym mieszkańców i władarzy gminy, do podjęcia działań związanych z ochroną środowiska. Jednym z takich działań jest realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest, którego wynikiem będzie podniesienie atrakcyjności gminy w kontekście poprawy czystości środowiska i polepszenia walorów krajobrazowych.

3. UWZGLĘDNIENIE PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST JAKO ISTOTNEGO ELEMENTU PLANU GOSPODARKI ODPADAMI DLA GMINY WĄCHOCK

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Wąchock (PGO), stanowiący część Programu ochrony środowiska Miasta i Gminy Wąchock, został przyjęty Uchwałą Nr XXIII/147/2004 Rady Miejskiej w Wąchocku w dniu 24 sierpnia 2004 r.

W dziale II.3.a PGO przedstawiony został Plan unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie gminy (płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe) oszacowano na 2992 Mg. Kompleksową, na terenie gminy, realizację demontażu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest oszacowano na okres 15 - 30 lat.

Zakres zadań do realizacji zgodnie z przyjętym PGO przedstawia się następująco:

Termin realizacji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna	Nakłady na realizację (zł)
2004 - 2014	Przeprowadzenie akcji informacyjno - edukacyjnych na temat odpadów azbestowych	Gmina	10 000
2004	Przygotowanie dla właścicieli nieruchomości wzorów druków inwentaryzacyjnych, opracowanie programu informacyjnego do prowadzenia bazy danych, prowadzenie bazy danych.	Gmina	13 000
2004 – 2032	Zbieranie odpadów zawierających azbest i przekazanie firmom posiadającym odpowiednie zezwolenia w zakresie zbierania, transportu i unieszkodliwiania	posiadacze odpadów, podmioty gospodarcze	9 574 400

Wśród celów i działań dot. odpadów zawierających azbest, przyjęto w PGO:

Termin realizacji	Założone cele gospodarki odpadami	Rodzaj i zakres działań	Jednostka odpowiedzialna
Cele krótkookresowe 2004	Usuwanie wyrobów zawierających azbest i deponowanie ich na składowiskach	Opracowanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest w ramach planów gospodarki odpadami	Gmina
Cele długookresowe 2007 - 2014	Dalsze usuwanie materiałów zawierających azbest i deponowanie ich na składowiskach	Realizacja programów usuwania materiałów zawierających azbest	Gmina, przedsiębiorcy

Opracowanie i realizacja niniejszego Programu jest wypełnieniem zadań przyjętych dla gmin w Programie usuwania azbestu i wyrobów azbestowych zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, Planie gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata 2007 – 2011 oraz Planie gospodarki odpadami dla Gminy Wąchock.

4. PRAWNE ASPEKTY UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZWIERAJĄCYCH AZBEST

Do głównych aktów prawnych regulujących szczegółowe wymagania i zasady użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest należą:

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz.U. z 2004 r., Nr 3, poz. 20 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150).
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz.U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251 z późn. zm.).
4. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. Nr 192, poz. 1876).
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz.U. Nr 216, poz. 1824).

Azbest zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska (Poś) zaliczany jest do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Ustawa określa, że m. in. azbest powinien być wykorzystywany, przemieszczany i eliminowany przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności. Instalacje lub urządzenia, których jest lub był wykorzystywany azbest, powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione.

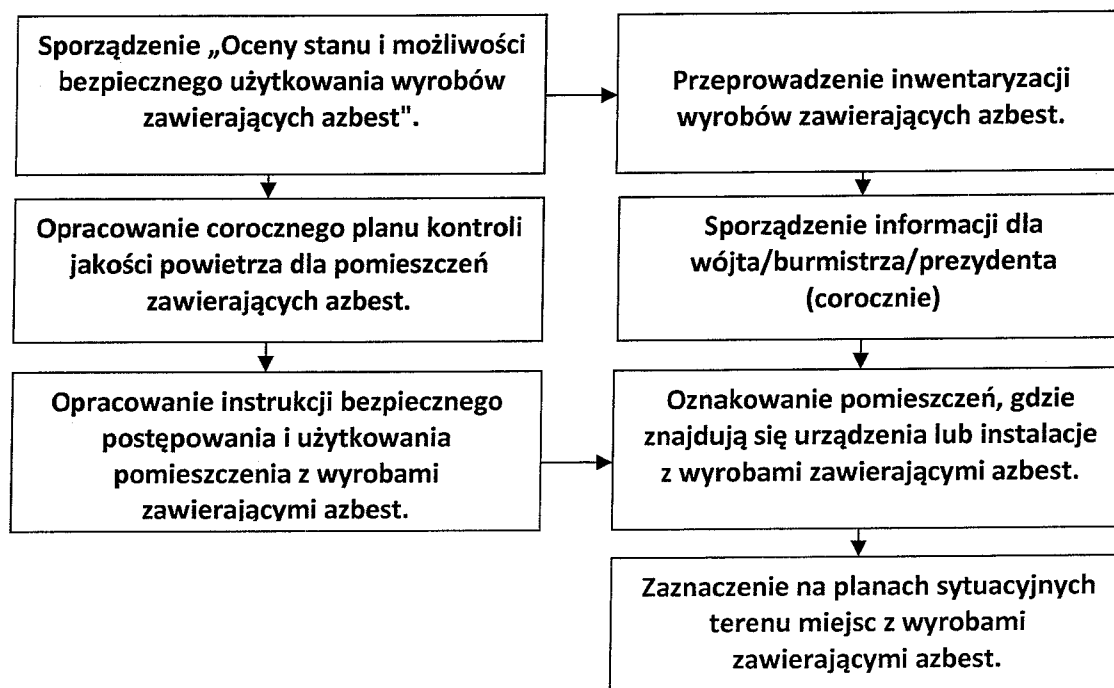
Ustawa Poś nakłada na wykorzystującego wyroby zawierające azbest, obowiązek sukcesywnej ich eliminacji i obowiązek dokumentowania rodzaju, ilości i miejsc ich występowania oraz sposobu ich eliminowania a także obowiązek przedkładania wojewodzie okresowych informacji o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania.

W przypadku osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami ustawa Poś nakłada obowiązek przedłożenia informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest odpowiednio do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta do dnia 31 stycznia każdego roku.

Również ustawa Poś nakłada na wójta, burmistrza, prezydenta miasta obowiązek przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu raz w roku, do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy.

Problematyka dotycząca bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została przedstawiona w materiałach opracowanych przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej oraz uszeregowana w bloku tematycznym obejmującym łącznie 6 procedur. Są to:

PROCEDURA 1. Dotycząca obowiązków i postępowania właścicieli oraz zarządców przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Cel procedury: Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy więc bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury: Zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy: Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu – gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest – ma obowiązek

sporządzenia - w 2 egzemplarzach - „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (załącznik 1)¹ Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” – tzn.:

- Po 5-u latach, – jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- Po 1-m roku, – jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego – w terminie do 30-tu dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest². Wyniki inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia stosownej informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta – właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest. Wzory informacji³ są odpowiednio w załącznikach:

Załącznik 2 – Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania.

Załącznik 3 – Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- Oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (zał. 4)
- Opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.
- Zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

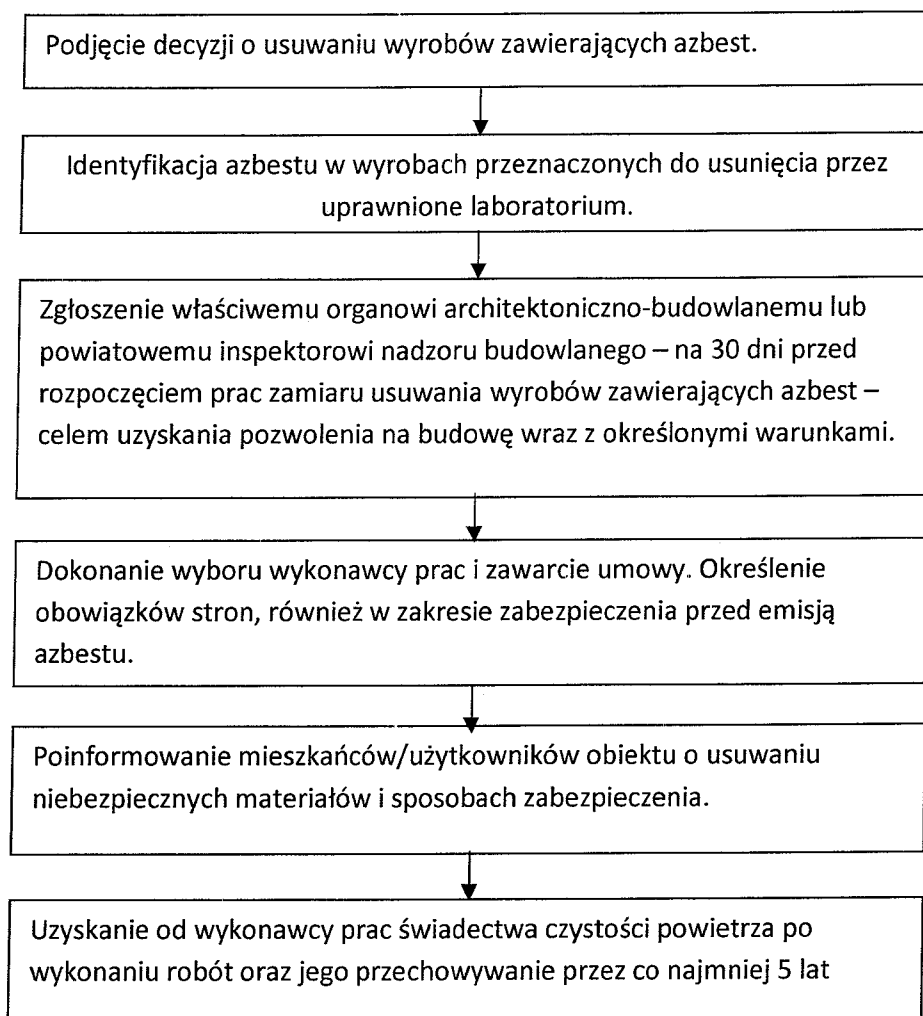
Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

¹ Rozp. M.G.P. i P.S. z 2.04.2004 r. (Dz.U. Nr 71 poz. 649)

² Ustawa – Prawo ochrony środowiska z dn. 27.04.2001 r. (Dz.U. Nr 62 poz.627 z późn.zm.)

³ Rozp. M.G.P. i P.S. z 23.10.2003 r.

PROCEDURA 2. Dotycząca obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Cel procedury: Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury: Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy: Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest – powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów – o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód

mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- Sporządzaniu „Oceny...”
- Sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta
- Zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca może zlecić innym – fachowo przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym – przeprowadzenia czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest..

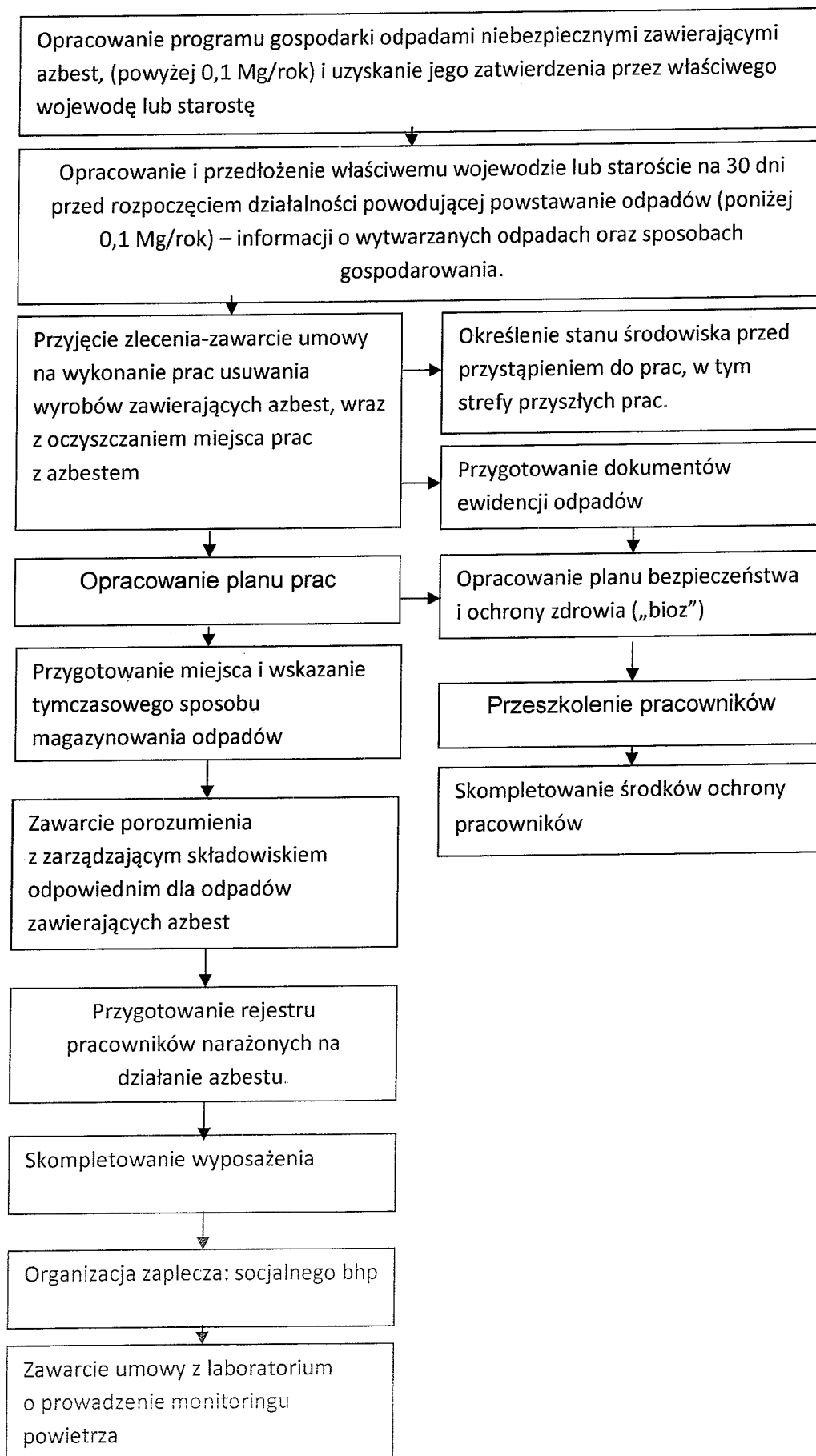
Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia – na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz Art. 36 ust. 1 pkt.1 i 4 ustawy – Prawo budowlane⁴. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje – na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska⁵ – odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac – wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac. Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością. Na końcu właściciel lub zarządca powinien⁶ uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-let, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

⁴ Ustawa – Prawo budowlane z dn. 07.07.1994 r (Dz. U. Nr 89 poz.414 z późn.zm)

⁵ Ustawa – Prawo ochrony środowiska z dn. 27.04.2001 r (Dz.U Nr 62 poz.627 z późn.zm)

⁶ Rozp. M.G. z dn. 14.08.1998 r (Dz. U. Nr 138 poz. 895)

PROCEDURA 3. Dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Cel procedury: Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest lub ich zabezpieczenia.

Zakres procedury: Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis szczegółowy: Wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, jest – w rozumieniu przepisów ustawowych „wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług, w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej”.

Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów może być np. właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach, z późniejszymi zmianami. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest i uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wojewodę lub starostę⁷.

Wojewoda zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanej decyzji zatwierdzającej, powinien zawierać:

1. wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów.
2. określenia ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku.
3. informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko.
4. szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.
5. wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.
6. określenie czasu prowadzenia działalności związanej z wytwarzaniem odpadów.

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów opracowuje i składa właściwemu wojewodzie lub staroście – informację, w 3-ch egzemplarzach, o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania. Informacja powinna zawierać⁸:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady

⁷ Ustawa o odpadach z dn. 27.04.2001 r (Dz. U. Nr 62 poz. 628 z późn.zm)

⁸ Ustawa o odpadach z dn. 27.04.2001 r (Dz. U. Nr 62 poz. 628 z późn.zm)

mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,

- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zatwierdzenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka wymaga zezwolenia.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, jak wyżej, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac⁹.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać:

- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- aktualną „Ocenę stanu...”
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy,
- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, zwany planem „bioz”¹⁰, obejmujący m.in.

- informacje dotyczącą przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określającą skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsca i czas wystąpienia
- informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych w tym:
  - a/ określenia zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia,
  - b/ konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zabezpieczającej przed skutkami zagrożeń,
  - c/ zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby.

⁹ Rozp. M.PiP.S. z dn. 2.04.1998 r (Dz.U. Nr 45 poz.280)

¹⁰ Rozp.M.I. z dn. 27.08.2002 r (Dz.U. Nr 151 poz.1256)

- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca ma obowiązek zapoznania pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie dotyczącego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac ma obowiązek¹¹ przeszkolenia wszystkich osób pozostających w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace – w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami a także bezpieczeństwa i higieny takich prac. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami odpowiedniego rozporządzenia Ministra Pracy, przez upoważnioną do takiej działalności instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Skompletowanie środków ochrony pracowników tj. odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest zobowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu¹².

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy – po ich demontażu a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem!” , „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”¹³

Dla prawidłowości obrotu odpadami niebezpiecznymi wytwórca odpadów przygotowuje właściwe dokumenty¹⁴, którymi są:

- Karta ewidencji odpadu (zał. 3)
- Karta przekazania odpadu (zał. 4)

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (składowanie oddzielne lub odpowiednio przygotowana kwatera na innym składowisku). Ważne znaczenie dla prawidłowego przygotowania robót na skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku – w zależności od określenia stanu środowiska, dokonanego przed przystąpieniem do wykonywania prac.

Jeżeli usuwane są wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³, lub inne mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych – niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do

¹¹ Rozp. M.P. i P.S. z dn. 2.04.1998 r (Dz. U. Nr 45 poz. 280)

¹² Przepisy Kodeksu Pracy

¹³ Rozp. M.G. z dn. 14.08.1998 r (Dz.U. Nr 138 poz.895)

¹⁴ Rozp. M.Ś. z dn. 11.12.2001 r (Dz.U. Nr 152 poz 1736)

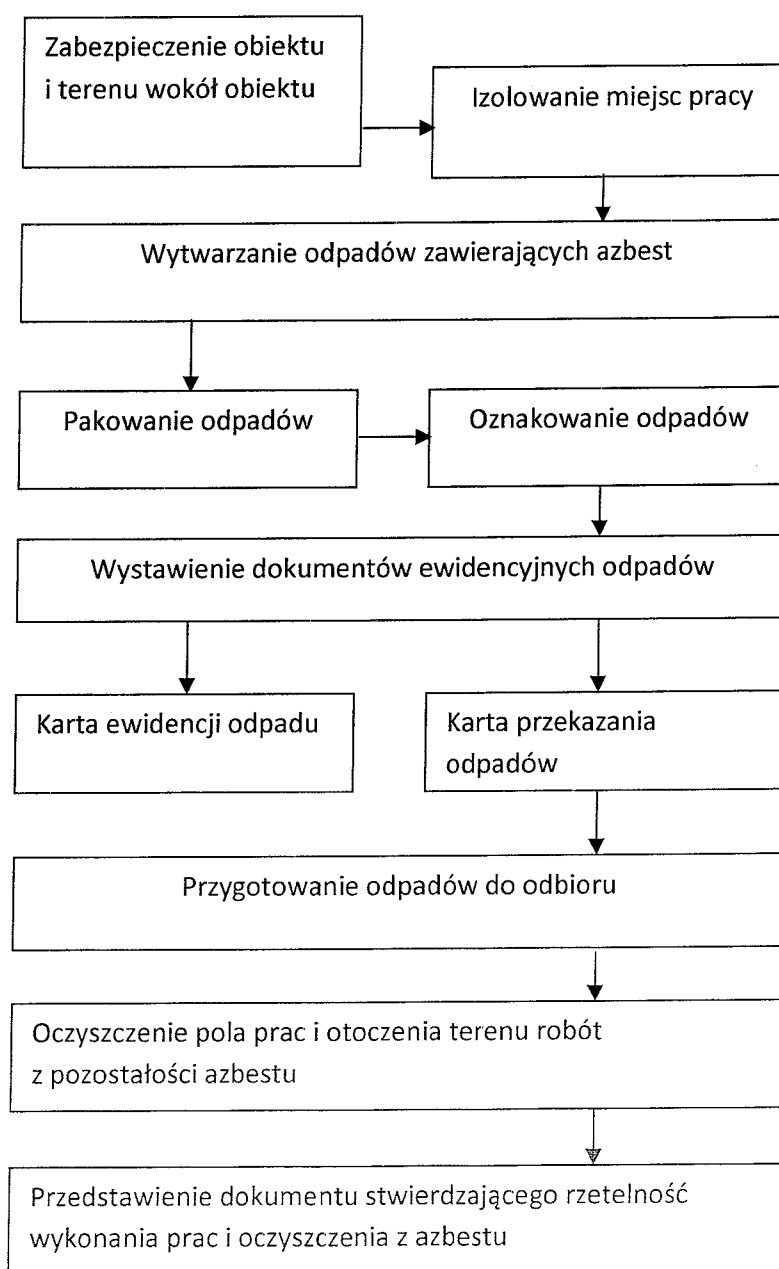

przewodzenia monitoringu powietrza. Duże znaczenie ma również przygotowanie i organizacja zaplecza budowy, w tym części socjalnej, obejmującej:

- Urządzenia sanitarno-higieniczne, z możliwością umycia się i natrysku po pracy w kontakcie z azbestem,
- Pomieszczenia na szatnie czyste i brudne,
- Pomieszczenia dla spożywania posiłków oraz regeneracji.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest – a także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

P R O C E D U R A 4. Dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu/terenu/instalacji azbestu

Cel procedury: Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – będących, w rozumieniu ustawy o odpadach – wytwórcami odpadów niebezpiecznych,

Zakres procedury: Zakres procedury obejmuje okres od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem budynku, budowli, instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

Opis szczegółowy: Na początku należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może nastąpić w wyniku prowadzenia prac¹⁵.

Ogrodzenie terenu powinno nastąpić z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem krokidolitem”.

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania techniczne:

- Nawilżania wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- Demontażu całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- Odspajania wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- Prowadzenia kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- Składowanie na tej samej zmianie roboczej, usuniętych odpadów zawierających azbest, po ich szczelnym opakowaniu – na miejscu tymczasowego magazynowania odpadów,
- Codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń – z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro. Niedopuszczalne jest ręczne zmiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo-cementowni, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000 kg/m³ (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest, w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych to powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia

¹⁵ Rozp. M.G. z dn. 14.08.1998 r (Dz.U. Nr 138 poz.895)

strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania.

Należą do nich:

- Komory dekontaminacyjne (śluzy) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między pomieszczeniem stanowiącym strefę prac, a innymi pomieszczeniami lub na zewnątrz obiektu.
- Zaostrzone rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej,
- Inne metody, określone na etapie prac przygotowawczych.

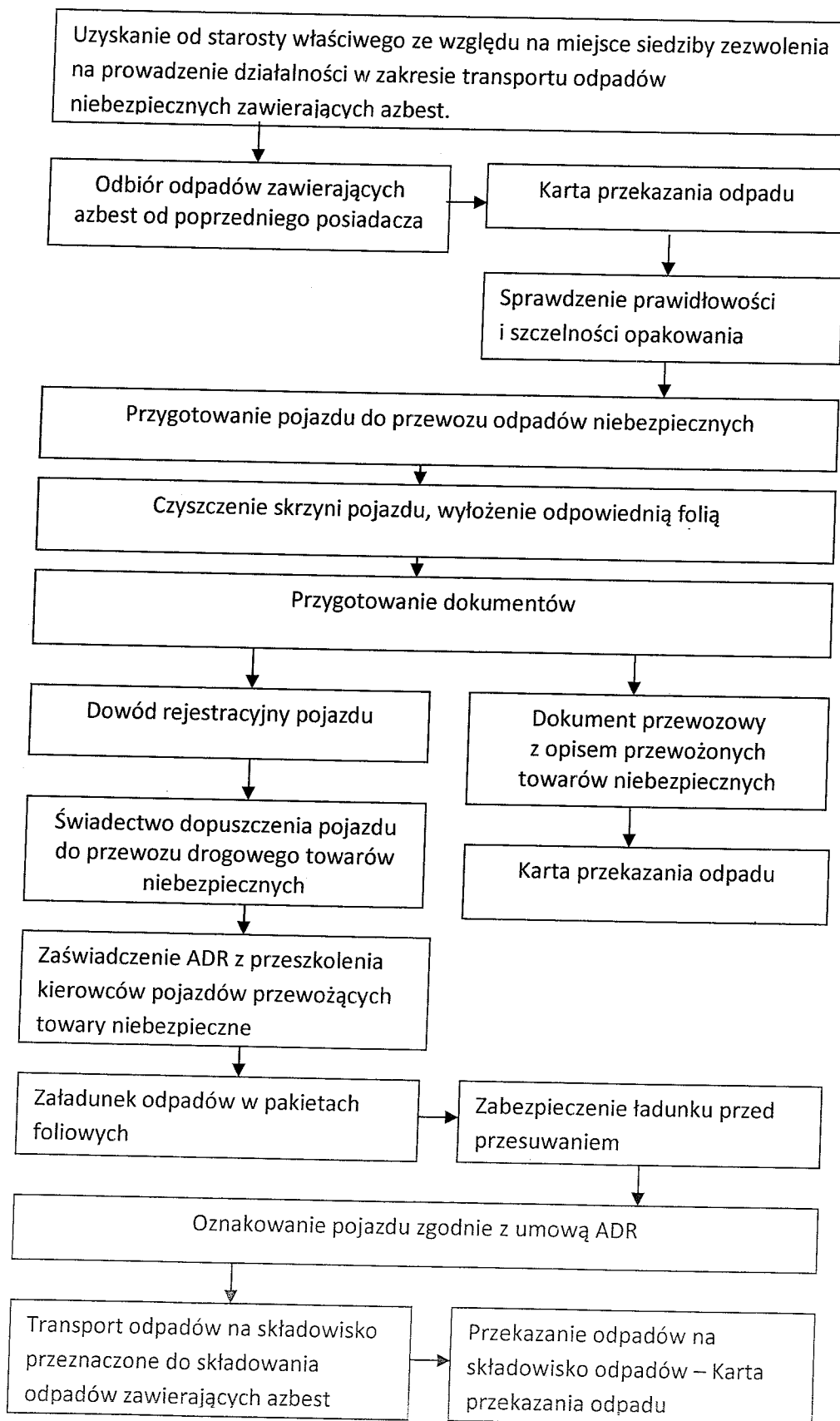
W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia, środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej większej niż 1000 kg/m^3 a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folie. Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 powinny być zestalane przy użyciu cementu lub żywic syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nie ulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych. Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, właściwe dla azbestu stosuje się:

- Kartę ewidencji odpadu,
- Kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno-wentylacyjnych z wysokoskutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro. Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac – oświadczenia stwierdzającego rzetelność wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza – przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

PROCEDURA 5. Dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest

Cel procedury: Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania dotyczących przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury: Zakres procedury obejmuje działania poczynszy od uzyskania zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, poprzez pozostałe czynności i obowiązki transportującego takie odpady – aż do ich przekazania na składowisko odpadów, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest¹⁶.

Opis szczegółowy: Posiadacz odpadów, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów wydaje starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów – po zasięgnięciu opinii właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Wniosek o zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów powinien zawierać:

1. wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do zbierania lub transportu, w przypadku gdy określenie rodzaju jest niewystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować dla środowiska, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
2. oznaczenie obszaru prowadzenia działalności,
3. wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów,
4. wskazanie sposobu i środków transportu odpadów,
5. przedstawienie możliwości technicznych i organizacyjnych pozwalających należycie wykonywać działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów,
6. przewidywany okres wykonywania działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów.

Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest wydawane w drodze decyzji przez właściwy organ na czas oznaczony nie dłuższy niż 10 lat.

Transportem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest może zajmować się wytwórca odpadów lub inny, uprawniony do tego podmiot prawny. W każdym przypadku konieczne jest uzyskanie od właściwego starosty zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Przekazanie partii odpadów zawierających azbest przez wytwórcę odpadów innemu posiadaczowi odpadów niebezpiecznych, np. w celu ich dalszego transportu odbywa się z zastosowaniem „Karty przekazania odpadu” – sporządzonej przez wytwórcę odpadów.

Do obowiązków posiadacza odpadów niebezpiecznych prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy¹⁷:

- posiadanie „Karty przekazania odpadu” z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,

¹⁶ ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r (Dz. U. Nr 62, poz. 628 z późn. zm. i Dz. U. Nr 7 poz. 78 z 2003 r)

¹⁷ ustawa z dnia 28 października 2002 r (Dz. U. Nr 199, poz. 1671);

rozp. M.I. z dnia 19 grudnia 2002 r (Dz. U. Nr 236 poz. 1986);

rozp. M.I. z dnia 20 grudnia 2002 r (Dz. U. Nr 236 poz. 1987);

rozp. M.I. z dnia 23 grudnia 2002 r (Dz. U. Nr. 237 poz. 2011).

- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu doształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest, zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy transporcie.

Posiadacz odpadów, dokonujący ich transportu obowiązany jest do posiadania dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych, który według ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełną nazwę,
- klasę, do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- całkowitą ilość przewożonych odpadów,
- nazwy i adresy nadawcy oraz odbiorcy przewożonych odpadów (składowiska).

Do przewożenia odpadów zawierających azbest mogą być używane samochody ciężarowe z nadwoziem skrzyniowym, bez przyczepy lub z jedną przyczepą. Pojazdy przewożące odpady niebezpieczne powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu towarów niebezpiecznych. Świadectwo to wystawiane jest przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie badania technicznego pojazdu dokonanego przez okręgową stację kontroli pojazdów oraz sprawdzenia dokonanego przez Transportowy Dozór Techniczny. Kierowca wyznaczony do przewozu odpadów zawierających azbest obowiązany jest posiadać – poza prawem jazdy – zaświadczenie ADR ukończenia kursu doształcającego kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne, wydane przez podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie takiej działalności.

Każdy pojazd przewożący odpady zawierające azbest powinien być oznakowany dwiema odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi bez numerów rozpoznawczych. Tablice te powinny być prostokątne, o wymiarach 30x40 cm, barwy pomarańczowej odblaskowej, dookoła otoczona czarnym nie odblaskowym paskiem o szerokości nie przekraczającej 15mm. Po wyładowaniu odpadów tablice te nie mogą być widoczne na pojeździe stojącym lub poruszającym się po drodze.

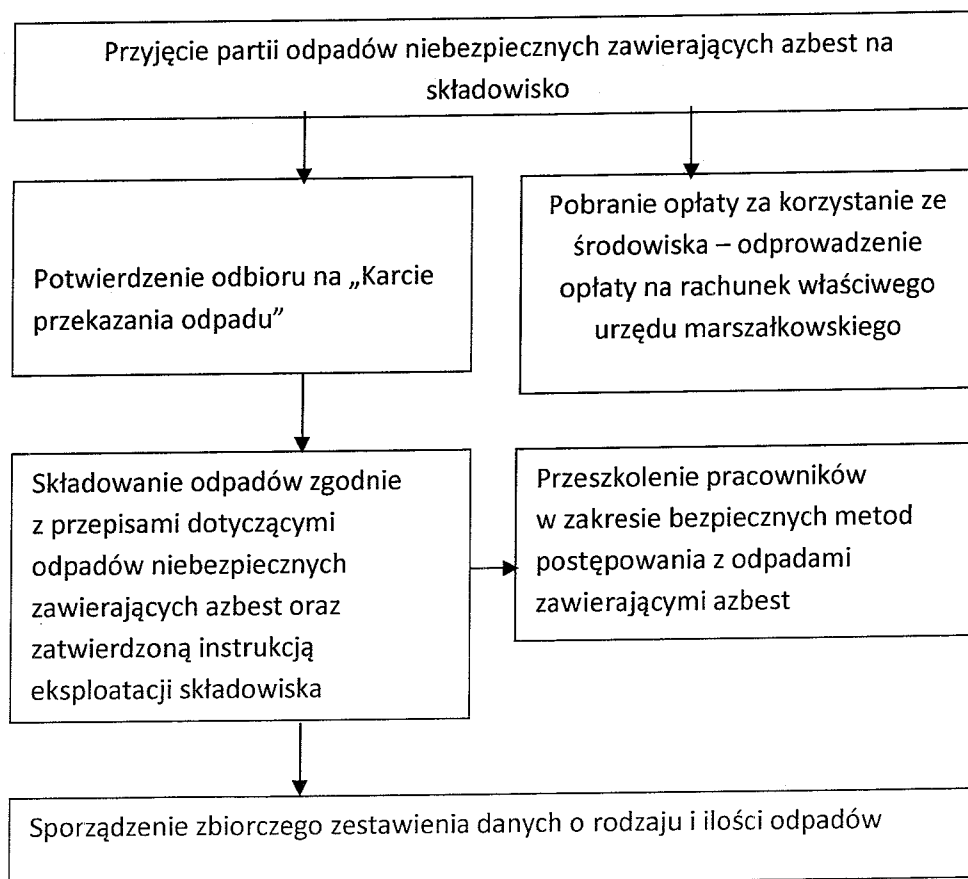
Przed każdym załadunkiem odpadów skrzynia ładunkowa pojazdu powinna być dokładnie oczyszczona, w szczególności z ostrych i twardych przedmiotów (np. gwoździ, śrub) nie stanowiących integralnej części nadwozia pojazdu. Wskazane jest wyłożenie podłogi skrzyni ładunkowej folią, w celu zabezpieczenia przed uszkodzeniem opakowań. Załadunek i rozładunek odpadów (palet, pojemników typu big-bag) powinny odbywać się przy wykorzystaniu dźwigu lub podnośnika. Transportujący odpady powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku, gdy opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Sztuki przesyłki z opadami zawierającymi azbest powinny być ułożone i umocowane na pojeździe tak, aby w czasie ich przewozu nie przesuwwały się oraz nie były narażone na tarcie, wstrząsy,

przewracanie się i wypadnięcie z pojazdu. W trakcie przewozu ładunek powinien być dokładnie zabezpieczony folią lub plandeką przed uszkodzeniem.

Po każdym wyładunku odpadów z pojazdu należy dokładnie sprawdzić, czy na powierzchni skrzyni ładunkowej nie znajdują się pozostałości po przewożonych odpadach. W razie stwierdzenia takiej pozostałości należy niezwłocznie ją usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na „Karcie przekazania odpadu”.

PROCEDURA 6. Dotycząca składowania odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest

Cel procedury: Celem procedury jest przedstawienie zakresu i zasad postępowania dotyczących składowania na składowiskach odpadów lub w wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk odpadów, przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest¹⁸.

Zakres procedury: Zakres procedury obejmuje działania poczynwszy od przyjęcia partii odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na składowisko, poprzez dalsze czynności, aż do sporządzenia rocznego zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości przyjętych odpadów.

Opis procedury: Do obowiązków zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest należy:

- przeszkolenie pracowników w zakresie bezpiecznych metod postępowania z odpadami zawierającymi azbest,
- potwierdzenie w „Karcie przekazania odpadów” przyjęcia partii odpadów na składowisko,
- sporządzenie zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości odpadów przyjętych na składowisko,
- składowanie odpadów zgodnie z przepisami dotyczącymi odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz zatwierdzona instrukcją eksploatacji składowiska,
- zapewnić deponowanie odpadów w sposób nie powodujący uszkodzenia opakowań odpadów,
- wykorzystać racjonalnie pojemność eksploatacyjną składowiska.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczone w katalogu odpadów kodami 17 06 01 i 17 06 05 mogą być unieszkodliwiane przez składowanie na składowiskach lub wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów.

Składowiska lub kwatery buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się.

Zarządzający składowiskiem powinien uzyskać pozwolenie na użytkowanie składowiska po zatwierdzeniu instrukcji eksploatacji oraz po przeprowadzeniu kontroli przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Instrukcję eksploatacji składowiska odpadów niebezpiecznych zatwierdza, w drodze decyzji wojewoda.

Kierownik składowiska powinien posiadać świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami i m.in. obowiązany jest do prowadzenia ewidencji ilości odpadów przyjmowanych na składowisko.

Zarządzający składowiskiem pobiera od posiadacza odpadów zawierających azbest opłatę za korzystanie ze środowiska, którą odprowadza na rachunek urzędu marszałkowskiego, właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

Zarządzający składowiskiem posiadającym wydzielone kwatery powinien zapewnić selektywne składowanie odpadów zawierających azbest, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym

¹⁸ ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r (Dz. U. Nr. 62, poz. 628 z późn. zm. i Dz. U. Nr 7, poz. 78 z 2003 r);
rozp. M.Ś. z dnia 11 grudnia 2001 r. (Dz. U. Nr 152 poz. 1737);
rozp. R.M. z dnia 24 września 2002 r (Dz. U. Nr 179, poz. 1490);
rozp. M.G.P. i P.S. z dnia 30 października 2002 r (Dz. U. Nr 191, poz. 1595);
rozp. M.Ś. z dnia 24 marca 2003 r (Dz. U. Nr 61, poz. 549).

składowiska. Odpady powinny być deponowane na składowiskach zlokalizowanych na terenach oddalonych od budynków mieszkalnych i izolowanych pasem zieleni.

Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszczelnienia opakowań odpadów. Opakowania z odpadami należy zdejmować z pojazdu przy użyciu urządzeń dźwigowych i ostrożnie układać w kwaterze składowiska. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5cm.

Opakowania z odpadami powinny być układane zgodnie z technologią składowania zatwierdzoną w instrukcji eksploatacji składowiska, uwzględniającą racjonalne wykorzystanie pojemności obiektu.

Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów.

Dla składowisk odpadów zawierających azbest o kodach 17 06 01 i 17 06 05 nie stosuje się rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów.

Po zakończeniu składowania odpadów zawierających azbest na poziomie 2 m poniżej terenu otoczenia i wypełnieniu gruntem do poziomu terenu zarządzający składowiskiem powinien złożyć wniosek do właściwego organu w celu uzyskania zgody na zamknięcie składowiska lub jego wydzielonej części.

Zgodę na zamknięcie składowiska odpadów niebezpiecznych wydaje w drodze decyzji wojewoda po przeprowadzeniu kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.

5. INWENTARYZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Szczegółowy sposób inwentaryzowania azbestu lub wyrobów zawierających azbest w miejscach ich wykorzystywania określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. Nr 192, poz. 1876).

Właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, dokonuje inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury.

Pierwszą inwentaryzację należało przeprowadzić w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia (wejście w życie 29.11.2003 r.). Wynik inwentaryzacji ujmuje się w informacji wg wzoru zawartego w załączniku nr 2 i nr 3 do cyt. wyżej rozporządzenia, a przedstawionych poniżej. Wynik inwentaryzacji w formie informacji właściciel, zarządca lub użytkownik sporządza w dwóch egzemplarzach.

W przypadku przedsiębiorców będących właścicielem, zarządcą, użytkownikiem, jeden egzemplarz należy przedłożyć w formie pisemnej wojewodzie, a drugi egzemplarz należy przechowywać przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji.

W przypadku osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami – przedkładają one informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta.

Informacja podlega corocznie aktualizacji w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku.

Załącznik nr 2 do rozporządzenia

Informacja o wyrobach zawierających azbest¹⁾ i miejscu ich wykorzystania

1. Miejsce, adres.....
.....
2. Właściciel, zarządca, użytkownik*.....
  - a) osoba prawna – nazwa, adres.....
  - b) osoba fizyczna – nazwisko, imię, adres.....
.....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa/rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾ .....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu .....

  - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia⁵⁾ .....
  - b) całkowitego usunięcia.....

8. Inne, istotne informacje o wyrobach⁶⁾ .....
- .....

Data .....

Podpis

Wyjaśnienia:

*- niepotrzebne skreślić

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier i tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” – załącznik 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 (Dz.U. Nr 138, poz. 895).

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub wprowadzania na polski obszar celny.

⁶⁾ Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu.

Załącznik nr 3 do rozporządzenia

Informacja o wyrobach zawierających azbest,¹⁾ których wykorzystywanie zostało zakończone

1. Miejsce, adres.....
.....
2. Właściciel, zarządca *.....
  - a) osoba prawna – nazwa, adres.....
  - b) osoba fizyczna – nazwisko, imię, adres.....
.....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Rok zaprzestania wykorzystania wyrobów.....
7. Planowane usunięcie wyrobów.....
  - a) sposób .....
  - b) przez kogo .....
  - a) termin .....
8. Inne, istotne informacje⁴⁾ .....

Data ....

Podpis

Wyjaśnienia:

*- niepotrzebne skreślić

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier i tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

6. OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, zobowiązany jest do przeprowadzenia kontroli stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny tych wyrobów – zgodnie z załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 71 poz. 649), przedstawionym poniżej.

Po przeprowadzeniu kontroli, należy umieścić stosowny zapis w książce obiektu budowlanego. Przegląd techniczny, ocenę powinna wykonać osoba z uprawnieniami budowlanymi.

Na podstawie art. 66 ustawy Prawo budowlane nadzór budowlany może nakazać natychmiastowe usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynku, gdy zagraża to życiu lub zdrowiu albo środowisku.

Zgodnie z wyżej cytowanym rozporządzeniem, pierwszej oceny należało dokonać w terminie 6 miesięcy od jego wejścia w życie, czyli do 16 listopada 2004 r. Właściciel powinien jeden egzemplarz oceny zachować, łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest, obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a drugi przekazać do właściwego organu nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.

Załącznik nr 1 do rozporządzenia

Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Miejsce/obiekt/urządzenie budowlane/ instalacja przemysłowa:			
Adres miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej			
Pomieszczenie:.....			
Rodzaj/ nazwa wyrobu ¹⁾			
Ilość wyrobów (m ² , tony) ²⁾			
Grupa/Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I.	Sposób zastosowania azbestu		
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret).....		30
2.	Tynk zawierający azbest.....		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. <1000kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem.....		10

II.	Rodzaj azbestu	
5.	Azbest chryzotylowy.....	5
6.	Inny azbest (np. krokidolit).....	15
III.	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem	
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien.....	30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej.....	10
9.	Pomalowana, i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna.....	0
IV.	Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem	
10.	Duże uszkodzenia. ³⁾	30
11.	Małe uszkodzenia.. ⁴⁾	10
12.	Brak.....	0
V.	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem	
13.	Wyrób jest przedmiotem jakiś prac.....	15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m).....	10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne.....	10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania.....	10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu).....	10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza.....	10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne.....	0
VI.	Wykorzystanie pomieszczenia	
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców.....	35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób.....	30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie.....	20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie.....	10
VII.	Usytuowanie wyrobu	
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu.....	30
25.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem.....	25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne).....	25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem, lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym.....	10

A. Suma punktów oceny .....

B. Stopień pilności I

(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie) 65 i więcej punktów

C. Stopień pilności II

(ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku) powyżej 35 do 60 punktów

D. Stopień pilności III

(ponowna ocena w terminie do 5 lat) do 35 punktów

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Podsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....

Oceniający – nazwisko i imię/dane osobowe

.....

Właściciel/zarządca obiektu

adres ..... data .....

Wyjaśnienia:

- 1) według grup wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym,
- 2) zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym,
- 3) duże uszkodzenia – widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni większej niż 3% powierzchni wyrobu,
- 4) małe uszkodzenia – brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

7. ANALIZA AKTUALNEGO STANU UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Właściwości fizykochemiczne azbestu powodowały, że był stosowany w ponad kilku tysiącach wyrobów zawierających azbest, a najbardziej rozpowszechniony w wyrobach budowlanych, energetyce, przemyśle chemicznym i transporcie.

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, przyjmując jako kryterium zawartość azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

Klasa I obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m³ definiowane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% (do 100%) azbestu. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowanymi w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelnkowe m. in. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCW oraz materiały i wykładziny cierne.

Klasa II obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³ definiowane jako „twarde”, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Natomiast niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Z zaliczanych do tej klasy wyrobów najbardziej w Polsce rozpowszechnione są płyty azbestowo-cementowe faliste oraz płyty azbestowo-cementowe „karo” stosowane jako pokrycia dachowe, szczególnie na terenach wiejskich oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym na osiedlach miejskich. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo-cementowe, z których należy wymienić przede wszystkim rury służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz w budownictwie jako przewody kominowe i zsypy.

Diagnoza aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy:

Na podstawie informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, które wpłynęły do Burmistrza od właścicieli i zarządców nieruchomości, określono ilość oraz miejsce występowania tych wyrobów na terenie miasta i gminy. Informację o ilości i miejscach występowania azbestu złożyło 694 właścicieli nieruchomości. Szczegółowe zestawienie ilości i miejsc występowania azbestu przedstawia poniższa tabela.

Nazwa miejscowości	Ilość złożonych informacji	rodzaj wyrobów zawierających azbest	ilość wyrobów zawierających azbest w m ²	ilość wyrobów zawierających azbest w Mg
miasto Wąchock	380	płyty azbestowo-cementowe	44 234	486,15
Parszów	58	płyty azbestowo-cementowe	10 411	114,42
Wielka Wieś	69	płyty azbestowo-cementowe	10 287	113,06
Węglów	61	płyty azbestowo-cementowe	10 027	110,20
Rataje	52	płyty azbestowo-cementowe	6 347	69,76
Marcinków	74	płyty azbestowo-cementowe	6 356	69,86
łącznie:	694	płyty azbestowo-cementowe	87 662	963,45

Wyroby azbestowe w formie pokrycia dachowego występują również na jednym z obiektów należących do gminy, tj. baza sprzętowa w Wąchocku na ul. Błonie – w ilości 760 m².

Szczegółowy wykaz nieruchomości, w których występują elementy zawierające azbest przygotowany został w wersji elektronicznej i znajduje się w Referacie Budownictwa, Gospodarki Komunalnej i Realizacji Inwestycji.

Sporządzona inwentaryzacja stanowi podstawę do opracowania programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Jak widać z podanych wyżej danych na terenie gminy występuje znaczna ilość wyrobów zawierających azbest, z których większość to płyty azbestowo-cementowe faliste (eternit).

Przedstawiona poniżej analiza SWOT dla określenia szans i zagrożeń, na jakie może natrafić gmina, a także identyfikacja silnych i słabych stron gminy w usuwaniu wyrobów zawierających azbest, pozwala na postawienie pełnej diagnozy w zakresie użytkowania i usuwania tych wyrobów. Z jednej strony małe możliwości finansowe mieszkańców i gminy przy wykorzystaniu szansy związanej z pozyskaniem środków ze źródeł zewnętrznych oraz zaangażowaniem wszystkich stron w realizację programu, czynią realnym oczyszczenie naszej Gminy z wyrobów stanowiących zagrożenie dla zdrowia mieszkańców i osób odwiedzających teren Miasta i Gminy Wąchock.

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - dobre położenie komunikacyjne - duża dostępność materiałów budowlanych - duża liczba przedsiębiorców uprawnionych do usuwania wyrobów zawierających azbest - dostępna siła robocza - zaangażowanie radnych - wspaniałe warunki przyrodnicze i turystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> - mały kapitał własny mieszkańców - niski dochód budżetu Gminy - słaba obsługa finansowo-bankowa firm i ludności - słaba edukacja ekologiczna społeczeństwa - brak składowiska przyjmującego odpady zawierające azbest na terenie gminy i powiatu
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - sprzyjające ustawodawstwo w zakresie usuwania i zakazu stosowania wyrobów zawierających azbest - możliwość pozyskania przez Gminę wsparcia finansowego ze źródeł krajowych - aktywność mieszkańców w zakresie poprawy stanu środowiska i estetyki posesji poprzez usunięcie wyrobów azbestowych - dobra koniunktura na rynku handlu nieruchomościami na terenie Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - brak wystarczających środków finansowych właścicieli nieruchomości na aktywne przyłączenie się do realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest - małe możliwości budżetu Gminy dofinansowania przedsięwzięć związanych z usuwaniem azbestu - niestabilna polityka podatkowa i finansowa państwa - wzrost kosztów materiałów budowlanych - zbyt mała ilość składowisk odpadów przyjmujących wyroby zawierające azbest, na terenie województwa świętokrzyskiego

8. PRZEWIDYWANE ZMIANY ZWIĄZANE Z GOSPODARKĄ ODPADAMI AZBESTOWYMI

Z uwagi na obowiązujący aktualnie zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest, nie przewiduje się wzrostu ilości użytkowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy.

Na terenie Gminy Wąchock istnieje problem występowania „dzikich” wysypisk odpadów zawierających azbest. Nie jest znane pochodzenie tych odpadów, nie wiadomo więc, czy pochodzą one z nieruchomości położonych w naszej gminie. Trudno jest przewidzieć skalę zjawiska polegającego na napływie odpadów azbestowych spoza terenu gminy. Zakłada się jednak, że będą to sytuacje sporadyczne, z uwagi na fakt, że kilka sąsiednich gmin już przystąpiło do realizacji podobnych programów. Zgodnie z obowiązującym prawodawstwem oraz założeniami niniejszego Programu, w przypadku pojawienia się „dzikich” wysypisk, za ich likwidację odpowiedzialny jest właściciel danej działki, na której stwierdzono pojawienie się odpadów.

Prowadzone, w ciągu ostatnich kilku lat na terenie gminy, prace związane z demontażem i usuwaniem wyrobów budowlanych zawierających azbest, nie znajdują odzwierciedlenia w bazie danych prowadzonej przez tut. Urząd, z uwagi na zaniechanie przez właścicieli nieruchomości obowiązku dokonania zgłoszenia ilości usuniętych wyrobów. W związku z powyższym, nie jest znana ilość oraz miejsca unieszkodliwiania usuniętego do chwili obecnej azbestu.

Realizacja niniejszego programu pozwoli na pełniejszą kontrolę w zakresie wypełniania przez właścicieli nieruchomości, obowiązków związanych z użytkowaniem i usuwaniem tych wyrobów. Niebagatelną rolę w zakresie zmian związanych z gospodarką odpadami azbestowymi odgrywać będzie program edukacji mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu i właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

Usuwanie znajdującego się na terenie gminy azbestu, będzie procesem długotrwałym i kosztownym.

Istotnym jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Istotna jest również świadomość przedsiębiorców wykonujących prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego Programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Znana jest niechęć, wręcz obawa społeczeństwa przed budowaniem składowisk w celu unieszkodliwiania odpadów azbestowych. Zgodnie z wymogami w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk (Dz.U. z 2001 r. Nr 61, poz. 549) wybudowanie składowiska lub wydzielonej kwatery na terenie innych składowisk na odpady azbestowe, dopuszczone jest bez koniecznych wymagań jak dla składowisk odpadów niebezpiecznych.

W woj. świętokrzyskim składowisko odpadów niebezpiecznych przeznaczone do składowania wyrobów zawierających azbest zlokalizowane jest w miejscowości Dobrów, gmina Tuczępy, powiat buski. Zostało ono oddane do użytkowania w sierpniu 2004 r.

Powierzchnia tego składowiska wynosi 7,26 ha, całkowita objętość - 175 543 m³. Na koniec 2005 roku stopień jego wypełnienia wyniósł 6 240 m³.

9. USTALENIE CELÓW I ZADAŃ

Zapisy niniejszego Programu uwzględniają politykę, cele i zadania następujących dokumentów:

- „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”,
- „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata 2007 – 2011 ”,
- „Planu gospodarki odpadami z uwzględnieniem powiatowego programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu starachowickiego”,
- „Planu gospodarki odpadami dla Gminy Wąchock”.

Realizacja niniejszego Programu ma na celu:

- oczyszczenie terenu Miasta i Gminy Wąchock ze stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych jakie może spowodować azbest u mieszkańców gminy,
- poprawę jakości środowiska poprzez sukcesywną likwidację oddziaływania azbestu na środowisko,

Program zakłada realizację następujących zadań:

- prowadzenie i uaktualnianie bazy danych o ilości i lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest,
- edukację mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu oraz obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- podjęcie działań w celu pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu,
- przeznaczenie części środków finansowych z budżetu i Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przez właścicieli budynków,
- udzielanie pomocy finansowej osobom fizycznym w usuwaniu odpadów zawierających azbest,
- usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów będących własnością Gminy Wąchock,
- monitoring i okresową ocenę realizacji zadań Programu,
- okresową weryfikację i aktualizację Programu.

10. USTALENIE DŁUGOTERMINOWEGO PROGRAMU STRATEGICZNEGO

10.1 Rozwiązania organizacyjne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest:

Demontaż oraz usuwanie odpadów zawierających azbest z obiektów budowlanych mogą realizować firmy posiadające stosowne uprawnienia w tym zakresie. Pełna lista uprawnionych przedsiębiorców – (Załącznik nr 5 do Programu), znajduje się w Urzędzie Miasta i Gminy w Wąchocku Referat Budownictwa, Gospodarki Komunalnej i Realizacji Inwestycji - pokój nr 2.

Termin prac w zakresie usunięcia odpadów z terenu nieruchomości uzgadnia właściciel z przedstawicielem uprawnionej firmy (z zachowaniem procedur przedstawionych w niniejszym Programie). Wszystkie czynności związane z załadunkiem i transportem muszą zostać przeprowadzone zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 71, poz. 649). Odbiór odpadów zawierających azbest od wytwórcy odpadów i ich przekazanie na składowisko potwierdza karta przekazania odpadu (załącznik nr 4 do niniejszego Programu), sporządzana w trzech egzemplarzach: jeden dla przekazującego odpady, drugi dla transportującego odpady, trzeci dla odbierającego odpady (składowisko).

10.2 Rozwiązania systemowe w zakresie usuwania odpadów azbestowych:

- Pomoc udzielana przez Gminę Wąchock w usuwaniu odpadów zawierających azbest z obiektów budowlanych, lub z terenu nieruchomości, dotyczy osób posiadających tytuł prawny do nieruchomości, na której znajduje się azbest.
- Pomoc polegać będzie na odbiorze od właścicieli/posiadaczy budynków, zdemontowanych wyrobów zawierających azbest, ich transport i unieszkodliwienie na składowisku.
- Na realizację ww. usług, Urząd Miasta i Gminy w Wąchocku podpisze umowę z uprawnionym przedsiębiorcą, wybranym zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych.
- Rozliczenie kosztów z przedsiębiorcą wykonującym usługi odbywać się będzie w oparciu o fakturę bazującą na cenie jednostkowej ustalonej w umowie oraz ilości odpadów wykazanej w karcie przekazania odpadów na składowisko (korespondującej z szacunkiem ilości odpadów dokonany przez pracowników tut. Urzędu).
- Po uchwaleniu Programu przez Radę Miejską w Wąchocku, Burmistrz Miasta i Gminy Wąchock, określi w drodze zarządzenia regulamin precyzujący procedurę udzielania dofinansowania na realizację prac związanych z usuwaniem odpadów zawierających azbest, powstałych na terenie posesji położonych na obszarze Miasta i Gminy Wąchock, z budżetu i ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zgodnie z podaną poniżej procedurą postępowania.
- Procedura postępowania:
  - osoby fizyczne występują, na przygotowanym formularzu do Burmistrza Miasta i Gminy Wąchock o odbiór z ich nieruchomości zdemontowanych z budynku wyrobów zawierających azbest (wniosek powinien być złożony przez demontażem wyrobów co umożliwi pracownikom Urzędu weryfikacją wniosku, w tym ilości wyrobów do usunięcia),

- po dokonaniu weryfikacji wniosków, w ramach środków przeznaczonych na realizację Programu, zostaną one skierowane do realizacji – wnioskodawca otrzyma pismo informujące o akceptacji jego wniosku,
- wnioskodawca zatrudni podmiot, posiadający stosowne pozwolenie do zdjęcia wyrobów zawierających azbest z budynku,
- zdjęte wyroby, zgodnie z procedurą postępowania z tego rodzaju wyrobami zabezpieczone folią zostaną złożone na terenie nieruchomości wnioskodawcy, przygotowane do odbioru,
- po przekazaniu przez Wnioskodawcę informacji o przygotowaniu odpadów do odbioru, wybrany przez tut. Urząd przedsiębiorca odbierze je i dostarczy na właściwe składowisko odpadów.

10.3 Źródła finansowania:

Zgodnie z założeniami krajowego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest są zobowiązani pokryć właściciele obiektów, w których powstają te odpady.

Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu.

- **Środki z budżetu państwa:**

Planowane wydatki z budżetu państwa w okresie 30-lat ograniczone zostały do czterech zadań:

- Wydatki na finansowanie działalności Głównego Koordynatora określone w Krajowym Programie Usuwania azbestu z terytorium Polski – w wysokości 1 mln zł rocznie,
- Wydatki na działalność informacyjno-popularyzacyjną w mediach dotyczącą bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania, a także informacji o szkodliwości azbestu i sposobów chronienia przed narażeniem na jego emisję – łącznie 27 mln zł,
- Wydatki na opracowanie (lub udział) terenowych planów ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest, a także szkolenia pracowników administracji publicznej (szczebla centralnego i wojewódzkiego) w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu – łącznie 4,15 mln zł,
- Wydatki na opracowanie programów zdrowotnych i utworzenie ośrodka oceny ryzyka – łącznie 4 mln zł.

W sumie planowane wydatki zamykają się kwotą 65,15 mln zł, z tego w latach 2003 – 2006 15,75 mln zł, a w latach 2007-2032 ok. 49 mln zł

- **Środki z funduszy ochrony środowiska**

Środki te powstają z opłat za korzystanie ze środowiska, ponoszonych zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Opłaty te stanowią dochód Narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Jedną z możliwości wydatkowania tych środków jest ich przeznaczenie na pokrycie kosztów realizacji przedsięwzięć związanych z usuwaniem azbestu z terytorium kraju, w tym na budowę składowisk odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

• **Środki z Unii Europejskiej**

Inicjatywy samorządów oraz instytucji publicznych w zakresie gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest, mogą być realizowane przy współudziale m. in. następujących środków:

- Pochodzących z Funduszu Spójności – wykorzystanie pomocy z Funduszu Spójności następuje w oparciu o Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2014 oraz Strategię wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2007-2014; współfinansowanie z Funduszu Spójności w obszarze ochrony środowiska mogą otrzymać m.in. inwestycje z dziedziny racjonalizacji gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi; do ubiegania kwalifikują się inwestycje o wartości całkowitej powyżej 10 mln euro, a beneficjentami pomocy mogą być jednostki samorządu terytorialnego, tworzone przez związki gmin lub inne podmioty publiczne,

- Pochodzących z Funduszy Strukturalnych – w przypadku gmin środki te mogą pochodzić ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz z Sektorowego Programu Operacyjnego – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, z Regionalnych Programów Operacyjnych.

- Ze względu na bardzo niskie dochody Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej możliwości dofinansowania dla przedsiębiorców oraz osób fizycznych z terenu gminy Wąchock, którzy zamierzają unieszkodliwić wyroby zawierające azbest, są ograniczone. Rada Miejska w Wąchocku planuje jednak, w okresie realizacji programu, uchylać corocznie w budżecie stosowne środki na dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest.

10.4 Harmonogram działań długoterminowych na lata 2008 -2032

Lp.	Działanie	Termin realizacji
1.	Działalność informacyjno-edukacyjna (prasa lokalna, ulotki, strona internetowa gminy)	cały okres realizacji programu
2.	Aktualizowanie bazy danych dotyczących podmiotów i ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy	2008 - 2015
3.	Opracowanie mapy zagrożeń działania azbestu	do 2015
4.	Założenie i prowadzenie rejestru wniosków i ich realizacja zgodnie z kolejnością zgłoszeń	cały okres realizacji programu
5.	Pozyskiwanie środków na realizację programu	cały okres realizacji programu
6.	Odbiór odpadów zawierających azbest z nieruchomości osób fizycznych, Ostateczne działania (usuwanie, odbiór, transport, składowanie)	do 2032
7.	Usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów gminnych	do 2032
8.	Monitorowanie realizacji programu	2008 - 2032
9.	Sprawozdawczość w zakresie realizacji programu	1 raz w roku
10.	Weryfikacja i aktualizacja	cały okres realizacji programu

11. PLAN USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

11.1 Ustalenie krótkoterminowego planu działań 2008 - 2012

Lp.	Działanie	Termin realizacji
1.	Zatwierdzenie zarządzeniem burmistrza regulaminu udzielania dofinansowania na realizację prac związanych z usuwaniem odpadów zawierających azbest powstałych na terenie posesji	wrzesień 2008
2.	Zamieszczenie w prasie lokalnej, na stronie internetowej gminy, na tablicach ogłoszeń informacji n.t. przystąpienia Gminy Wąchock do realizacji Programu	wrzesień 2008
3.	Aktualizowanie bazy danych dotyczących podmiotów i ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy	działania ciągłe
4.	Założenie i prowadzenie rejestru wniosków o dofinansowanie i ich realizacja zgodnie z kolejnością zgłoszeń	działania ciągłe
5.	Przeprowadzenie akcji edukacyjnej w zakresie szkodliwości azbestu oraz sposobów bezpiecznego użytkowania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest	termin przeprowadzenia pierwszej akcji - maj 2009, kolejne corocznie
6.	Wybór przedsiębiorcy realizującego usługę odbioru odpadów azbestowych z terenu posesji	corocznie, na podstawie zatwierdzonego budżetu gminy i środków przeznaczonych na realizację usługi
7.	Odbiór odpadów zawierających azbest z nieruchomości osób fizycznych, transport i składowanie	działania ciągłe, w miarę dostępnych środków finansowych
8.	Sprawozdanie z realizacji programu	do 31 marca każdego roku za rok ubiegły

11.2. Analiza ekonomiczna

- Ilości i koszty unieszkodliwiania odpadów azbestowych (pokryć dachowych) wg „Planu gospodarki odpadami dla Gminy Wąchock”.

Na potrzeby PGO przyjęto w 2004 r. wartości szacunkowe i tak: oszacowano, że na terenie gminy znajduje się około 1600 obiektów o dachach pokrytych eternitem. Sumaryczną ilość pokryć dachowych szacuje się na 272000 m² t.j. na około 2992 Mg.

- założono, że dach obiektu w zabudowie jednorodzinnej ma powierzchnię 170 m²,
- ciężar 1 m² płyty azbestowo - cementowej wynosi 11 kg,

$$S = 1600 \times 170 = 272000 \text{ m}^2$$

$$Q = 272000 \times 0,011 = 2992 \text{ Mg}$$

S - powierzchnia obiektów budowlanych zadaszona eternitem,

Q - szacunkowa całkowita masa płyt azbestowo - cementowych znajdujących się na terenie Gminy Wąchock.

Koszt usuwania płyt azbestowo-cementowych (eternitu) wynosi - 3 200 zł/Mg.

Koszt usuwania pokryć dachowych z terenu Gminy Wąchock - 9 574 400 zł.

Koszt usuwania pokrycia dachowego domu jednorodzinnego - ok. 5 900 zł.

Uwaga: przez "Koszt usuwania eternitu" należy rozumieć całkowity koszt związany z demontażem, załadunkiem, transportem na docelowe miejsce składowania, rozładunek i składowaniem płyt azbestowo - cementowych (eternitu).

Koszt montażu nowego pokrycia dachowego, przy założeniu, że będzie ono wykonane z blachy trapezowej o grubości 0,75 mm (nie będzie to wymagało wzmocnienia więźby dachowej) wyniesie - ok. 8 700 zł/dom

Szacuje się, że nakłady na usunięcie wyrobów zawierających azbest wraz ze zmianą pokrycia dachowego ze średniej wielkości domu jednorodzinnego wyniosą - 14 600 zł.

- **Przyjęte w PGO założenia i wyliczenia, odbiegają od aktualnych danych pozyskanych w wyniku analizy rynku**

a/ koszt jednostkowy wykonywania usługi

Koszty jednostkowe usług wykonywanych przez firmy specjalistyczne na rzecz gmin sąsiednich w latach 2004 - 2007 wyniosły średnio:

- rozbiórka 1m² dachu - 5,60 zł z VAT
- transport i zdeponowanie 1m² odpadów na składowisku - 5,44 zł z VAT
- łączny koszt wykonania usługi za 1 m² – 11,04 zł z VAT
- średnia cena wykonania kompleksowej usługi, tj. rozbiórki, transportu i utylizacji, ukształtowała się na poziomie **1000,00 zł za 1 Mg.**
- średnio poszycie dachowe obiektu w zabudowie jednorodzinnej miało **147m²** powierzchni, tj. ok. **1,6 Mg** odpadów.
- średni koszt usuwania pokrycia dachowego (usługa kompleksowa): **1726,00 zł**

- **Finansowe aspekty realizacji programu**

W Programie założono, że usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów należących do osób fizycznych będzie się odbywać ze wsparciem finansowym Gminy w latach 2008 – 2032. Wsparcie Gminy z budżetu gminy lub ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej będzie wynosiło około 50 % kosztów wykonania kompleksowej usługi (tj. demontażu, transportu i unieszkodliwienia) i będzie pokrywało całość kosztów odbioru wyrobów zawierających azbest z posesji, transportu i unieszkodliwienia tych odpadów na składowisku.

Corocznie - w uchwale budżetowej - określana będzie łączna kwota przeznaczona na realizację Programu, tj. realizację programu edukacji, dofinansowanie dla osób fizycznych i inne działania wynikające z Programu. Odrębną uchwałą Rady Miejskiej może zostać określony procent dofinansowania lub maksymalna kwota dofinansowania dla osób fizycznych do realizacji kompleksowej usługi (tj. demontażu, transportu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych).

O kolejności przydzielania dofinansowania w ramach dostępnych na to zadanie w danym roku środków, decydować będzie kolejność wpływu wniosków, oraz stopień pilności określony na podstawie „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów

zawierających azbest” zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 71 poz. 649).

W celu zwiększenia stopnia dofinansowania Gmina Wąchock podejmie starania, aby pozyskać środki na realizację Programu z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach lub innych źródeł.

Szczegółowe warunki pomocy finansowej dla osób podejmujących się usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest określone zostaną w odrębnym Zarządzeniu Burmistrza Miasta i Gminy Wąchock.

Na terenie Gminy Wąchock zinwentaryzowano około 88 tys. m² płyt azbestowych w formie pokryć dachowych na budynkach osób fizycznych. Zakładając, że realizacja programu potrwa 24 lata, rocznie usuwane powinno być ponad 3,6 tys. m² pokryć dachowych. Przyjmując, że łączny średni koszt usuwanych i unieszkodliwianych płyt falistych (eternitu) wynosi około 11,00 zł/m² (brutto) – wg cen obowiązujących w 2007 roku, należałoby rocznie przeznaczyć na ten cel ponad 40 tys. zł.

11.3. Wytyczne do programu edukacji społeczeństwa w zakresie bezpiecznego użytkowania, usuwania wyrobów i gospodarki odpadami zawierającymi azbest

W czasie trwania Programu w latach 2008 – 2032 prowadzona będzie kampania edukacyjna mieszkańców Gminy w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich zabezpieczania, usuwania oraz unieszkodliwiania.

- Na stronie internetowej Gminy zostanie opracowana zakładka tematyczna dot. azbestu, w której prezentowane będą:
  - informacje wynikające z przepisów dotyczące obowiązków postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobu ich zabezpieczania, usuwania i unieszkodliwiania,
  - informacje o zagrożeniu, jakie niesie za sobą azbest,
  - informacje o kolejnych działaniach Gminy podjętych w celu usunięcia azbestu,
  - wzory wniosków na dofinansowanie odbioru i składowania odpadów azbestowych,
  - aktualny wykaz firm posiadających uprawnienia do demontażu wyrobów zawierających azbest i transportu powstałych odpadów.
- Stosowne informacje umieszczane będą na tablicach ogłoszeń i w lokalnej prasie.
- Proponuje się zorganizowanie dla młodzieży szkolnej z terenu gminy konkursu tematycznego z nagrodami dla uczestników, w zakresie wiedzy o azbecie i jego szkodliwości, konkursu plastycznego na najlepszy plakat o zagrożeniu azbestem,

Planowane działania w celu mobilizowania właścicieli, użytkowników wieczystych i zarządców budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest będą prowadzone poprzez:

- system edukacji w zakresie szkodliwości i usuwania wyrobów azbestowych,
- informowanie o potencjalnych źródłach uzyskania dotacji, preferencyjnych kredytów i pożyczek na wymianę pokryć dachowych z azbestu,
- dofinansowanie kosztów usunięcia azbestu w tym: załadunku na terenie nieruchomości, transportu i składowania na składowisku odpadów niebezpiecznych,
- bieżącą aktualizację informacji na stronie internetowej z przebiegu realizacji Programu.

11.4. Analiza oddziaływania planu na środowisko

Kompleksową, na terenie Gminy, realizację demontażu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest szacuje się na okres 15 - 25 lat. Ze względu na oddziaływanie na zdrowie w pierwszej kolejności powinny być wymieniane pokrycia dachowe zbudowane z eternitu, które mają ca' 30 lat.

Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Zachowanie opisanych w rozdziale 4 Programu (tj. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest) procedur dotyczących przygotowania pracowników, obiektów, zabezpieczenia i oczyszczenia terenu prac, zachowania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy jest niezwykle istotne w celu wyeliminowania ryzyka narażenia ludzi i środowiska na działanie pyłu azbestowego.

Należy podkreślić, że odpady azbestowe dobrze przygotowane do transportu, transportowane przez firmę posiadającą odpowiednie zezwolenie, a w końcu składowane na odpowiednio przygotowanym składowisku w pełni zabezpieczają zdrowie ludzi i środowisko.

Założeniem Programu jest oczyszczenie naszego środowiska z azbestu. Na terenie Gminy Wąchock nie jest zlokalizowane i nie planuje się budowy składowiska odpadów azbestowych. W związku z powyższym, realizacja niniejszego programu powinna spowodować całkowite wyeliminowanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy oraz zredukować zagrożenie dla zdrowia mieszkańców, jakie wiąże się z użytkowaniem wyrobów azbestowych.

12. WDROŻENIE PROGRAMU

Odpowiedzialnym za wdrożenie Programu jest Burmistrz Miasta i Gminy Wąchock.

Jednostką wdrażającą i realizującą przyjęty planu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy jest w Urzędzie Miasta i Gminy w Wąchocku Referatu Budownictwa, Gospodarki Komunalnej i Realizacji Inwestycji.

Obowiązującymi zasadami wdrażania planu są:

- zasada spójności z programami i planami na poziomie kraju, województwa i powiatu,
- zasada uaktualniania planu,
- zasada współpracy w realizacji planu zarówno z organami szczebla publicznego jak i prywatnego,
- zasada ciągłej edukacji ekologicznej i dostępu do informacji, w zakresie realizacji planu, społeczeństwa i bezpośrednich uczestników w realizacji planu.

Wdrożenie „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Wąchock na lata 2008 – 2032” wymaga działań przedstawionych w rozdziałach 9, 10 i 11, tj. realizacji przyjętych celów i zadań, długoterminowego programu strategicznego i planu usuwania wyrobów zawierających azbest.

13. SPOSÓB MONITORINGU I OCENY WDROŻENIA PROGRAMU

Niniejszy Program jest dokumentem „żywym” co związane jest z zasadą jego aktualizacji, obowiązkiem właścicieli nieruchomości przedkładania corocznie informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania, oraz których wykorzystywanie zostało zakończone, sporządzania oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów

zawierających azbest corocznie lub co 5 lat, prowadzeniu przez tut. Urząd bazy danych dotyczących ilości, rodzajów, miejsca i stanu występowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Proponuje się zastosować następującą listę wskaźników do monitorowania i oceny skuteczności wdrażania planu:

Lp	Wskaźnik	Jednostka	Wielkość obecna	Wielkość docelowa
I. Wskaźniki świadomości społecznej				
1.	Liczba, jakość i skuteczność wydawnictw, publikacji, kampanii edukacyjno-informacyjnych z zakresu usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest	ilość/opis		
2.	Liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z „problematyką azbestową”	ilość/opis		
3.	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłoszonych przez mieszkańców	ilość/opis		
4.	Interwencje podejmowane przez jednostki kontrolne (Nadzór Budowlany, Inspekcja Ochrony Środowiska, Inspekcja Sanitarna, jednostki gminy)	ilość/opis		
II. Wskaźniki presji środowiskowej				
5.	Ilość obiektów, urządzeń, instalacji z wyrobami zawierającymi azbest	szt.		
6.	Stopień pilności w użytkowaniu wyrobów zawierających azbest: I II III	%		
III. Wskaźniki stanu środowiska związane z gospodarką odpadami				
7.	Ilość obiektów, urządzeń, instalacji objętych usuwaniem wyrobów	szt.		
8.	Ilość usuniętych (składowanych poza terenem gminy) odpadów azbestowych	m ² / Mg		

Przewiduje się coroczną weryfikację przyjętego Programu oraz coroczne sporządzanie sprawozdania z jego realizacji.

14. UWAGI KOŃCOWE

Podstawą do zrealizowania niniejszego Programu oraz najpilniejszym zadaniem do realizacji jest uzupełnienie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, znajdujących się na terenach posesji prywatnych.

Zaproponowana przez Gminę forma dofinansowania dla właścicieli obiektów i urządzeń zawierających azbest, stawia jako warunek pomocy, spełnienie wszystkich wymogów formalnych dotyczących informowania o tych wyrobach oraz prowadzenia prac przy usuwaniu azbestu. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont) wraz z określonymi warunkami. Zgłoszenia należy dokonać w Starostwie Powiatowym w Starachowicach, do Wydziału Budownictwa i Gospodarki Komunalnej oraz do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Starachowicach.

Wyboru wykonawcy prac, o których mowa powyżej, inwestor winien dokonać spośród przedsiębiorców posiadających stosowne zezwolenie, wydane przez Starostę. Z wybranym wykonawcą należy sporządzić umowę. Właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót. Oświadczenie to należy przechowywać przez okres co najmniej 5 lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia terenu.

Zwrócić należy uwagę, że zdemontowane wyroby zawierające azbest są odpadami niebezpiecznymi i zakazane jest ich powtórne użycie. Składowanie odpadów niebezpiecznych zawierających azbest dopuszczalne jest tylko na przeznaczonych do tego składowiskach.

Upowszechnienie Programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. Przewiduje się, że w następnych latach Gmina będzie otrzymywać coraz więcej zgłoszeń o miejscach występowania azbestu. Przyczyni się to do lepszej wiedzy na temat ilości azbestu. Pozwoli również lepiej poznać potrzeby w zakresie gospodarki odpadami azbestowymi, precyzyjnie planować środki niezbędne do wydatkowania na realizację Programu oraz stopniowo wyeliminować wyroby azbestowe z naszego otoczenia, co jest główny celem Programu.

Deklaracja Brukselska

W dniach 22-23 września 2005 r. w Brukseli odbyła się Europejska Konferencja nt. Azbestu. W wyniku obrad przedstawiono Deklarację Brukselską (Rezolucję wstępną) dotyczącą azbestu. W preambule Deklaracji stwierdzono, że „azbest pozostaje w Europie 1 głównym czynnikiem rakotwórczym w środowisku pracy. Wyroby azbestowe obecne są w europejskich domach, budynkach użyteczności publicznej i w infrastrukturze, a odpady azbestowe w naszym środowisku w dalszym ciągu, w stopniu trudnym do oszacowania, są przyczyną chorób i umieralności”.

Deklaracja Brukselska w zakresie prewencji przed narażeniem na ekspozycję azbestu zaleca między innymi:

- rygorystyczne przestrzeganie przepisów prawnych dotyczących wszystkich aspektów zdrowotnych i bezpieczeństwa pracy z azbestem,
- zmianę oznakowania wyrobów azbestowych; wszystkie powinny być opatrzone etykietą z czaszką i skrzyżowanymi pischzelami, podobnie jak inne czynniki rakotwórcze; stosowane obecnie oznaczenie „a” nie stanowi dostatecznego ostrzeżenia,
- wprowadzenie obowiązkowych audytów budynków użyteczności publicznej do roku 2007 i budynków mieszkalnych do roku 2008,
- usunięcie z regulacji prawnych Unii Europejskiej określenia „sporadyczne i na niskim poziomie” narażenie na azbest, bowiem żadne narażenie na azbest nie jest bezpieczne!

Deklaracja Brukselska stwierdza również, że „Prawa człowieka i zniesienie kary śmierci są podstawowymi wartościami Unii Europejskiej, jednak setki tysięcy Europejczyków jest pozbawionych prawa do zdrowia z powodu ekspozycji na azbest. W wielu przypadkach narażenie jest równoznaczne z wyrokiem śmierci. Konieczne są działania na rzecz ochrony podstawowego prawa do pracy i życia w bezpiecznym środowisku.”

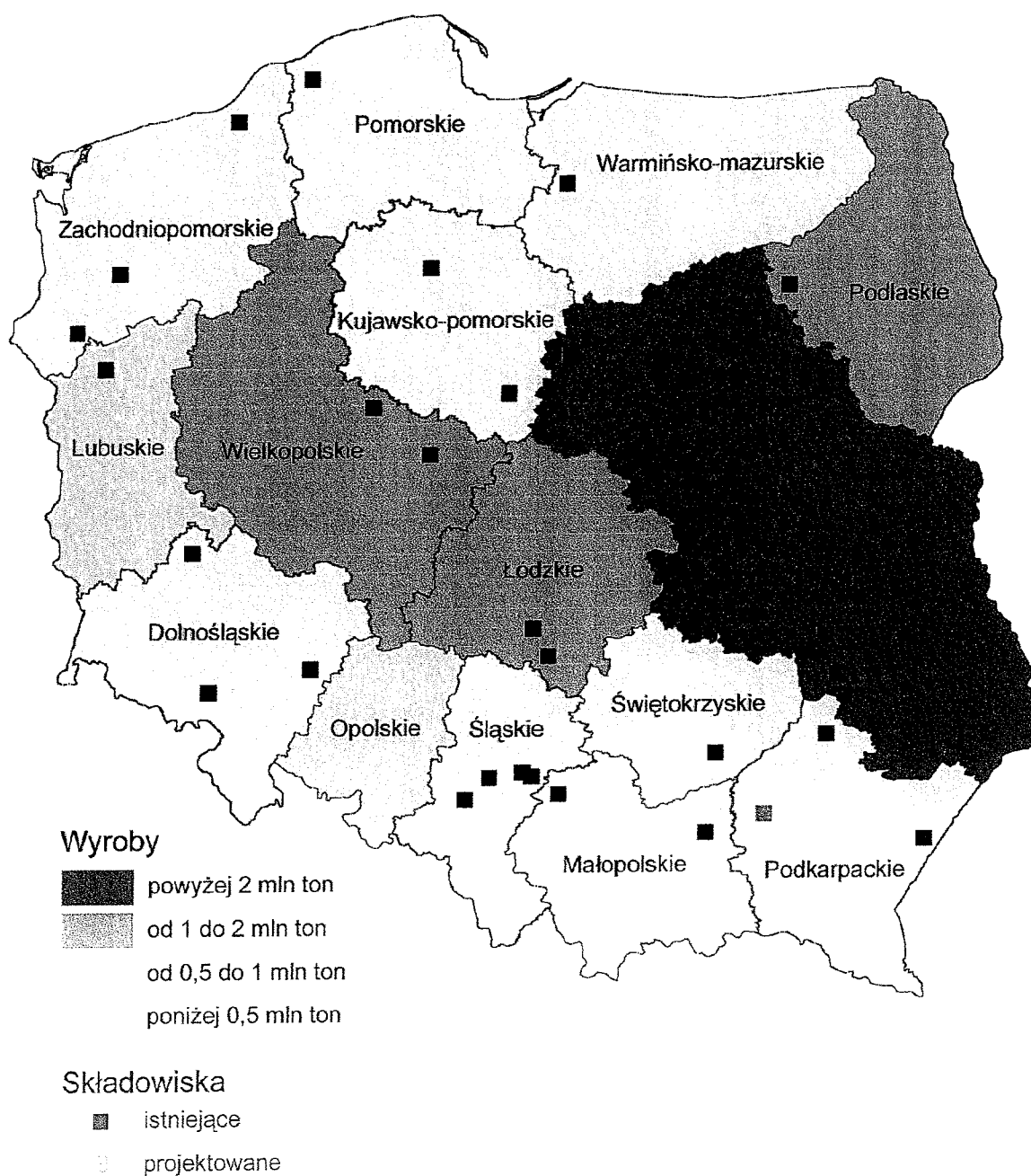
15. LITERATURA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Obowiązujące akty prawne dotyczące azbestu oraz ochrony przed jego szkodliwością.
2. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” – przyjęty przez Radę Ministrów RP w dniu 14 maja 2002r.
3. Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Wąchock, sierpień 2004.
4. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wąchock, sierpień 2004.
5. Informator o zadaniach jednostek samorządu terytorialnego dla realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” materiał przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005.
6. „Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2003 r.
7. „Poradnik stosowania przepisów i procedur ...” Ministerstwo Gospodarki, Departament Przemysłu, Warszawa 2006 r.
8. Publikacja „Gminny Plan usuwania wyrobów zawierających azbest” ROT Recyclig Odpady Technologie, Gliwice 2006.
9. Wybrane informacje i materiały ze strony internetowej www.mg.gov.pl
10. Informacje z gmin.

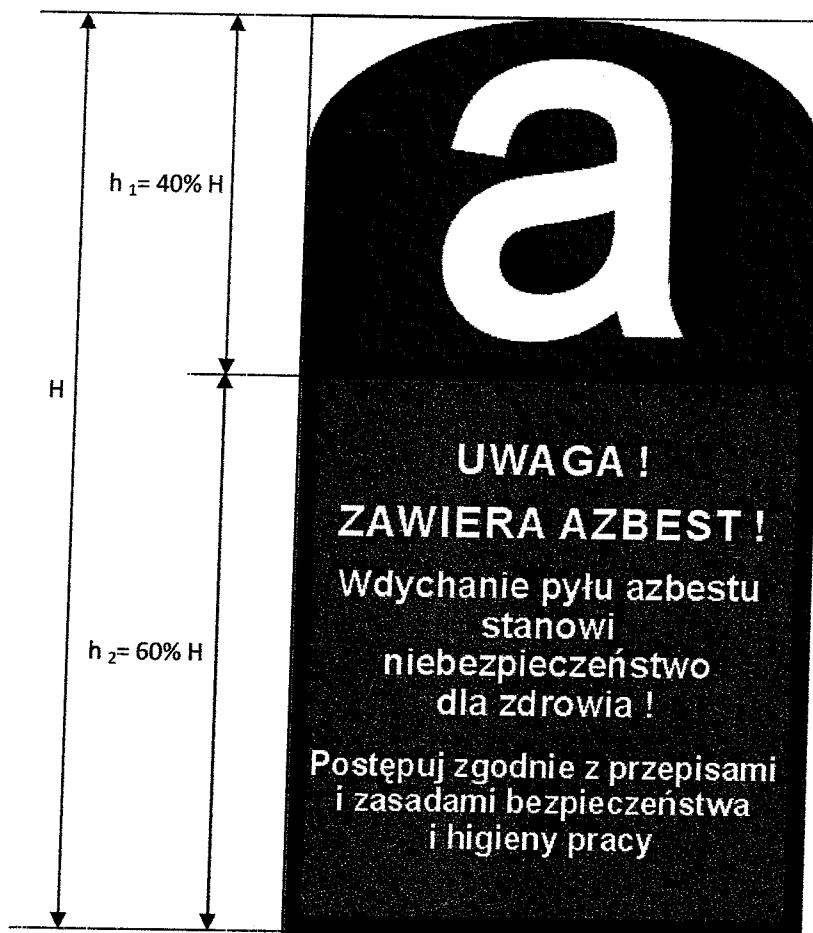
16. ZAŁĄCZNIKI

- Załącznik nr 1 - Rys. 1. Rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest i składowisk odpadów przyjmujących do unieszkodliwiania wyroby zawierające azbest.
- Załącznik nr 2 - Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest.
- Załącznik nr 3 - Wzór "Karty Ewidencji Odpadu".
- Załącznik nr 4 - Wzór "Karty Przekazania Odpadu".
- Załącznik nr 5 - Wykaz firm posiadających zezwolenie na usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu starachowickiego.

Rys. 1. Rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest i składowisk odpadów przyjmujących do unieszkodliwiania wyroby zawierające azbest na terytorium Polski, wg raportu Ministerstwa Gospodarki przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 4 marca 2008 r. z realizacji w latach 2003-2007 „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski” przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r.

Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest.

Oznakowanie wzorowane jest na postanowieniu Unii Europejskiej (załącznik II do Dyrektywy 83/478/EWG).

Wszystkie wyroby zawierające azbest oraz odpady lub miejsca ich występowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem, powinno posiadać wymiary co najmniej 5 cm wysokość (H) i 2,5 cm szerokość,
- b) oznakowanie powinno się składać z dwóch części:
części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
części dolnej ($h_2 = 60\% H$), zawierającej standardowy napis w białym i/lub czarnym kolorze na czerwonym tle i powinien być wyraźnie czytelny,
- c) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit-azbest niebieski”.

Wzór " Karty Ewidencji Odpadu"

KARTA EWIDENCJI ODPADU			Nr karty		Rok ewidencji				
Kod odpadu									
Rodzaj odpadu									
Procentowa zawartość azbestu w odpadzie ^a									
Posiadacz odpadów ^b				Adres ^c					
Nr REGON				Telefon/fax					
Działalność w zakresie ^d									
☐ W		☐ Zb		☐ Tr		☐ Od		☐ Un	
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] ^e	Masa przyjętych odpadów [Mg] ^e	Nr karty przekazania odpadu	Gospodarowanie odpadami					Podpis osoby sporządzającej
				We własnym zakresie			Odpady przekazane innemu posiadaczowi odpadów		
				Masa [Mg] ^e	Metoda odzysku R ^f	Metoda unieszkodliwiania D ^g	Masa [Mg]	Nr karty Przekazania odpadu	

^a Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania azbestu.

^b Imię i nazwisko lub nazwa posiadacza odpadów.

^c Adres zamieszkania lub siedziba posiadacza odpadów.

^d Zaznaczyć symbolem X odpowiednią odpowiedź: W – wytwarzanie odpadów, Zb – zbieranie odpadów, Tr – transport odpadów, Od – odzysk odpadów, Un – unieszkodliwianie odpadów.

^e Z dokładnością do 1 miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne, do 3 miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.

^f Symbole R określają działania polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji lub materiałów, lub energii, wraz z ich wykorzystaniem według załącznika nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach.

^g Symbole D określają procesy unieszkodliwiania według załącznika nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach.

Wzór "Karty Przekazania Odpadu".

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU	Nr karty	Rok ewidencji
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^a	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ^{a)}	
Adres ^b	Adres ^b	
Telefon/fax	Telefon/fax	
Nr REGON	Nr REGON	
Kod odpadu	Rodzaj odpadu	
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam przyjęcie odpadu	
Data, pieczęć i podpis	Data, pieczęć i podpis	
Data/miesiąc ^c	Masa przekazanych odpadów [Mg] ^d	Numer rejestracyjny pojazdu, Przyczepy lub naczepy ^e

^a Imię i nazwisko lub nazwa posiadacza odpadów.

^b Adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.

^c Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego temu samemu posiadaczowi odpadów.

^d Z dokładnością do 1 miejsca po przecinku dla odpadów innych niebezpieczne do 3 miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.

^e Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

Wykaz firm posiadających zezwolenie na usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu starachowickiego

- 1. Firma Remontowo Budowlana „UTIL” Stanisław Załona**
32-311 – Rodaki, Ryczówek, ul. Dolna 8, , tel./fax 032/6420-311, 600 29 07 78
- 2. „MITEX” S.A. ul. Zagnańska 65, 25-558 – Kielce, tel. (041) 36 34 150**
e-mail: kielce@mitex.com.pl
- 3. Przedsiębiorstwo Remontowo –Montażowe i Usług Technicznych „BUDREM”**
26- 680 Wierzbica k/Cementowni „WIERZBICA”, tel. (048) 618-28-29, tel. kom. 501 661 059
- 4. Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowe „ WAR-NO” Sp. z o. o.**
31-587 Kraków, ul. Ciepłownicza 26, tel. (012) 425 86 99, tel./fax (012) 425 77 62
- 5. P.U.H. „SanTa-EKO” s.c. Tadeusz Zych, Izabela Rutowska**
27-600 – Sandomierz, ul. Portowa 24, tel. (015) 823 69 41, (015) 832 63 31
- 6. Nesco-Polska Sp. z o.o.**
05-501 – Piaseczno, ul. Kopernika 58, tel. (048-22) 737-0113
fax. (048-22) 737-0630, e-mail: nesco-polska@peryt.net.pl, www.nesco.of.pl
- 7. Firma „PRM-PROMET” Sp. z o.o.**
26-065 – Piekoszów, ul. Górki Szczukowskie 1
- 8. PPHU „GRAMA” Piotr Grabowski**
37-100 – Łañcut, Os. Gen. Maczka 17/5, tel. (017) 852 15 51, 859 00 40, kom. 06056966915
- 9. Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych „TERMOEXPORT”**
00-515 – Warszawa, ul. Żurawia 24/7
tel. (22) 8213467, 6212197
- 10. EKOCHEM-EKOSERVICE” Sp. z o.o.**
90-441 – Łódź, Al. Kościuszki 99
- 11. Centrum Gospodarki Odpadami, Azbestu i Recyklingu „caro”**
22-400 – Zamość, ul. Bohaterów Monte Cassino 4/12
tel./fax (0 84) 62 730 13, tel. kom. 0608435133, e-mail: caro@zamosc.home.pl
- 12. Przedsiębiorstwo Budowlane „BUDOCX”**
25-619 – Kielce, ul. Młoda 28, tel. 3452872 w 24
- 13. „Środowisko i Innowacje ” Sp. z o.o.**
28-142 – Tuczępy, Dobrów 8, tel. (015) 864-24-46
- 14. Radosław Rokosz Firma Remontowo-Budowlana „RAGAR”**
31-610 – Kraków, Os. 1000-lecia 35/16
tel. (012) 6483950, kom: 0607525984, e-mail: ragar@poczta.fm, www.ragar.krakow.pl
- 15. Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o.**
33-101 – Tarnów, ul. Kwiatkowskiego 8 www.ratownictwochemiczne.pl
tel. (014) 6330682, 6372730, e-mail: sekretariat@ratownictwochemiczne.pl
- 16. Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego MJ Sp. z o.o.**
05-816 – Michałowice, Reguły ul. Graniczna 6,
Biuro i adres do korespondencji: 05-825 – Grodzisk Mazowiecki, Chlebnia 48,
tel./fax (0-22) 724-32-39, 724-15-78
- 17. Zakład Usługowy „ECO-ROCK” Spółka Jawna**
32-600 - Oświęcim ul. Chemików 1. J-141, Biuro: 30-011 – Kraków, ul. Wrocławska 53
tel/fax (012) 634-30-63, tel. (012) 633-18-55 wew. 340, e-mail: ecorock@intetria.pl

- 18. ALGADER HOFMAN Sp. z o.o.**
01-919 – Warszawa, ul. Wólczyńska 133 bud. 11B
tel (022) 864-94-97, 864-94-99, tel. kom. biuro 0603 124 853, e-mail: algader_biuro@post.pl
- 19. „EkoNaft” Sp. z o.o.**
32-540 – Trzebinia, ul. Fabryczna 22
tel: (032) 618 05 02, fax: (032) 618 0505, e-mail: ekonaft@ekonaft.pl, www.ekonaft.pl
- 20. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo –Usługowe „Abba-Ekomed” Sp. z o.o.**
87-100 Toruń, ul. Moniuszki 11/13
tel./fax (056) 651-44-25, 654-86-70, 654-86-71, 651- 36-67, fax 651-40-08
e-mail: biuro@biuro.ekomed.pl, www.ekomed.pl
- 21. R&M plettac Sp. z o.o.**
63-500 Ostrzeszów, ul. Kościuszki 19
tel. (0-62) 587 01 00, (0-62) 586 17 00, e-mail: office@plettac.pl, www.plettac.pl
- 22. Transport – Metalurgia Sp. z o.o.**
97-500 Radomsko, ul. Reymonta 62, tel. (44) 685-41-35, fax (44) 685-42-90
- 23. Hydrogeotechnika Sp. z o.o.**
25-116 – Kielce, ul. Ściegiennego 262 A www.hydrogeotechnika.pl
tel. 348-06-60, fax. 361-01-59, e-mail: info@hydrogeotechnika.pl,
- 24. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „PRODUS” Marian Świstak**
27-400 - Ostrowiec Świętokrzyski, ul. Żytńia 7, tel. 248 03 96
adres do korespon. Marian Świstak, ul. Gierymskiego 8, 27-400 - Ostrowiec Św
- 25. Zakład Remontowo – Budowlany „AMBROŻY” Spółka Jawna Wiesława Śliwińska,**
Kazimierz Ambroży 03-982 – Warszawa, ul. Meissnera 1/3 lok. 222.
Biuro: 00-264 – Warszawa, ul. Piekarska 20, tel./fax. (022) 831-07-64
- 26. P.P.H.U. „EKO-MIX”**
50-950 – Wrocław, ul. Grabiszyńska 163 e-mail: info@ekomix.pl, www.ekomix.pl
tel./fax. (071) 332-45-00, tel. 071 332 41 61, 361 30 41 wew. 231, tel kom. 0600 703 713
- 27. Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe SKALPOL II**
26-021 – Daleszyce, Barków 60A kom. 880 764 721, 694 035 600
- 28. ARBUD Zbigniew Rucki**
47–220 - Kędzierzyn –Kozłe, Aleja Jana Pawła II 38D/13, tel./fax. 4723735-36, 4061370-72
- 29. P.W.N.S. „ALMAX” Sp. z o.o.**
26-600 – Radom, ul. Wrocławska 3, tel.(048) 362-88-42, www.almxradom.com.pl
- 30. P.P.H.U „KAN-POL” Iwona Łosiewicz**
20-143 – Lublin, ul. Storczykowa 30 tel. 0506181850, (081) 534 31 15
- 31. POLONICA Producent Pokryć Dachowych**
25-655 – Kielce, ul. 1-go Maja 191, tel. 041 345-56-40
- 32. Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych „WOD-BUD” Sp. z o. o. Kraśnik**
23-200 – Kraśnik, ul. Piłsudskiego 14, tel. (081) 825 26 05
- 33. Firma H.P.U „JUKAM” Maciej Plewa**
34-450 – Krościenko, ul. Jagiellońska 95, tel. 0608679487
- 34. Firma „OPTIMA” s.c. Lipa Zbigniew, Mitoraj Włodzimierz, Płeszka Cezary**
27-400 – Ostrowiec, ul. J. Samsonowicza 18G
adres do koresp. 27-400 – Ostrowiec, ul. Jaśminowa 33, kom. 0606210656
- 35. Firma „ALBEKO” Sieger Sp. j.**
gm. Skrwilno, woj. Kujawsko-Pomorskie 87-510 - Kotowy
tel/fax 054 2800288, e-mail: info@albeko.pl, www.albeko.pl

36. Firma „SPE-BAU” Sp. o.o.

53-401 – Wrocław, ul. Mielecka 21/1, Biuro: 53-439 – Wrocław, ul. Grabiszyńska 163
tel/fax 071 361 46 12, e-mail: spebau@spe-bau.esol.pl, www.spe-bau.esol.pl

37. Zakład Utylizacji Odpadów Przemysłowych

31-752 – Kraków, ul. Mrozowa 9 www.zuop.com.pl
tel. 012 684 21 57, 684 01 70, fax. 012 643 22 99, e-mail: biuro@zuop.com.pl

38. Firma “ENERGE” Sp. z o.o.

31-702 – Kraków, Os. Na Stoku 11/30, tel. 0602300 001, 0602 100 221
Biuro: ul. Płaszowska 11, 32-005 – Niepołomice, tel/fax (012) 281 35 83

39. PHU „EKO-FLORA” Sp. z o.o.

87-410 - Kowalewo Pom., Wielkie Rychnowo 92, tel/fax (056) 684 02 60

40. Firma Usługowo-Handlowa „PROZBUD” Zdzisława Woszczek

30-347 – Kraków, ul. Kapelanka 11, tel. (012) 266 84 86

41. Firma Handlowo-Usługowa „PROJEKT-BUD” Edyta Psut

00-252 – Warszawa, ul. Podwale 17
tel. (044) 725 21 74, (022) 831 76 88, kom. 0502 308 504

42. P.P.U. „TEMIPOL” Sp. z o.o.

40-155 – Katowice, ul. Konduktorska 42, tel. (32) 258 90 04-9, fax. (32) 258 77 53

43. „AUTO-ZŁOM” Bogusław Paż e-mail: zlom-auto@wp.pl

27-670 – Łoniów, Przewłoka 46, pow. Sandomierski, tel 509512931,

44. Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „ZACH-UTYL”

25-671 – Kielce, ul. Batalionów Chłopskich 71, tel. (041) 345 17 83, kom.0607043069

45. Sintac – Polska Sp. z o.o.

04-713 - Warszawa – Międzyzylesie, ul. Żegańska 1 www.sintac.com.pl
tel. (022) 812 62 54, 812 76 27, 812 45 93, fax. 022 812 53 92, e-mail: sintac@sintac.com.pl

46. P.P.H.U. “BOREX” Przemysława Borówka

28-300 – Jędrzejów, ul. Kazimierza Jeżewskiego 9, tel. (041) 386 53 72, kom. 603991275

47. P.P.H.U. „GAJAWI” Gabriel Rogut

90-553 – Łódź, ul. Kopernika 56/60, tel. 501 028 153, fax (042) 688 43 70

48. Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowo-Produkcyjne

„EURO-GAZ” Łój, Wierzbicka, Nawrot, Wierzbicki Sp. Jawna

26-052 – Sitkówka – Nowiny, Zgórsko 31A, tel kom. 605 340 580

49. „GOBET” Mariusz Gościński

27-230 – Brody, Dziurów ul. Słoneczna 6 (bez transportu)

50. Zakład Produkcyjno-Usługowo Handlowy „JU-STA” Jerzy Pawliński

27-200 – Starachowice, Al. Wyzwolenia 70, tel/fax 041 273 36 56 (bez transportu)

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miejskiej w Wąchocku

mgr Sebastian Staniszewski

